

CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

LOKALNA UPRAVA ZA KVALITET ŽIVOTA GRAĐANA

Faza 2

GRAD MOSTAR

IZVJEŠĆE O KVALITETI ŽIVOTA ZA 2012./2013.
GODINU

Svibanj 2013.

Projekt „Lokalna uprava za kvalitet života građana – faza 2” financira Europska unija
Stavovi izneseni u ovom dokumentu odgovornost su CCI i ni u kom slučaju ne predstavljaju stavove EU

SADRŽAJ

I UVOD.....	3
O Projektu	3
Pristup kvaliteti života.....	4
Osvrt na europsko mjerenje kvalitete života	4
Metodologija.....	5
Opći podaci o Gradu Mostaru	10
1. Ekonomska situacija.....	12
2. Stanovanje i lokalno okruženje	16
3. Obrazovanje, zaposlenje i vještine.....	17
4. Struktura domaćinstva i odnosi u obitelji	20
5. Zdravlje i zdravstvo	21
6. Infrastruktura u gradu.....	23
7. Životna sredina.....	24
8. Subjektivno bogatstvo	25
9. Uočeni kvalitet društva	26
III POREĐENJE MEĐU PROMATRANIM GRADOVIMA I OPĆINAMA	37
1. Poređenje među promatranim općinama i gradovima po setovima indikatora objektivne kvalitete života.....	37
SPISAK PORETKA OPĆINA/GRADOVA PREMA OBJEKTIVNOJ KVALITETI ŽIVOTA	45
IV ZAKLJUČAK	49
ANEKS I – izračunavanje vrijednosti setova indikatora za Grad Mostar	51
ANEKS 2 - Uporedne tabele subjektivne i objektivne kvalitete života građana	57
ANEKS 3 – tabelarni pregled nekih od vrijednosti korištenih za mjerenje kvalitete života	61

I UVOD

O Projektu

Centri civilnih inicijativa (CCI) su krajem 2010. godine započeli projekt „Lokalna uprava za kvalitet života građana – faza 2“, financiran od strane Europske unije, koji predstavlja svojevrsan unaprijeđeni nastavak prve projektne faze koja je trajala u razdoblju 2008. – 2010. godine. Osnovni cilj projekta je unaprijediti kvalitet života građana u onim segmentima koji su u cijelosti i djelimice u nadležnosti i odgovornosti lokalne uprave, ili

da se npr. kroz donošenje ili izmjene javnih politika na lokalnoj razini sustavno riješe određeni problemi građana.

Obzirom će se okončanim i ovim novim Projektom zaokružiti cjelokupan mandat aktualnih lokalnih vlasti, ovo i druga izvješća o kvaliteti života pomoći će građanima pri donošenju odluke na narednim lokalnim izborima. Jedna od aktivnosti u tom razdoblju bit će i praćenje predizborne kampanje u ciljnim općinama/gradovima, odnosno realizacije obećanja datih u predizornoj kampanji onih (grado)načelnika koji osvoje vlast na lokalnim izborima 2012. godine.

Pristup kvaliteti života

Kvalitet života je ključni koncept, koji posljednjih godina ima sve veći značaj u području

Upitnici, sastavljeni od strane istraživačkog konzorcija, sadržavali su pitanja o raznim životnim oblastima sa naglaskom na zaposlenost i radne uvjete, stanovanje, obitelj, društveno i političko sudjelovanje, kvalitet društva, te subjektivno bogatstvo. Prvu obradu podataka proveo je Istraživački centar u Berlinu (WZB). Dodano je nekoliko makro indikatora s ciljem pronalaženja i analiziranja veze između individualnih izvješća (npr. primanja domaćinstva) i društvenog stanja cijele države (npr. BDP po glavi stanovnika).

Istraživanje o kvaliteti života predstavlja prvi pokušaj velikih razmjera kako bi se istražio kvalitet života u širokom spektru država, naglašavajući izazove sa kojima se suočava EU u kontekstu proširenja.

Ovo istraživanje pružilo je jedinstvenu priliku poređenja kvalitete života u europskim državama prije i poslije pristupanja, budući je novi talas europskog istraživanja o kvaliteti života planiran za početak 2007. godine, kada je novi broj zemalja već imao dovoljno „staža“ u Uniji. Istraživanje je stvorilo istinitu sliku objektivnih, kao i subjektivnih aspekata života u proširenoj EU. Ipak, postojala su i ograničenja u prikupljanju podataka. Iako uzorak od oko 1.000 ispitanika po zemlji pruža generalni profil populacije, nije bio dovoljan za detaljnije analize podgrupa kao što su doseljenici ili samohrane obitelji. Štoviše, široki spektar tema na koje se odnosi upitnik jeste veoma bitna karakteristika istraživanja, ali je ipak nedovoljan za neku dublju analizu pomenutih tema. Pojedini vidovi kvalitete života su izmjereni mnogo manjim skupom indikatora nego što je inače potrebno u visoko specijaliziranim istraživanjima. Međutim, osnovni adut ovog istraživanja je što pruža uvid u glavne aspekte kvalitete života, obuhvatajući oboje, objektivno i subjektivno gledište.

Upravo ovakav, i objektivni i subjektivni pristup, bio je uzor dizajniranju metodologije praćenja i mjerenja kvalitete života u ciljnim općinama/gradovima u BiH.

Metodologija

U prvoj fazi Projekta, CCI je u dva navrata objavio izvješća o stanju kvalitete života u ciljnim općinama/gradovima, međutim ključni nedostatak bio je nepostojanje sustava vrednovanja indikatora i pretvaranja svih dobijenih pokazatelja u numeričke pokazatelje, kojim bi se u konačnici mogle rangirati općine/gradovi, odnosno kako bi im mogao biti dodijeljen indeks kvalitete života. Iako su, radi različite veličine općina/gradova i broja stanovnika, svi pokazatelji pretvarani u vrijednosti u odnosu na broj stanovnika i postotke vrijednosti, bilo je moguće rangirati općine/gradove samo prema jednom indikatoru, ali ne i u zbirnom rezultatu. Također, nedostajao je segment osobnog (ne)zadovoljstva građana pojedinim oblastima kvalitete života.

Radi otklanjanja ovih problema i unapređenja procesa praćenja kvalitete života u ciljnim općinama/gradovima, u drugoj projektnoj fazi, CCI je pristupio Centru za kvalitet iz Kragujevca, sa zahtjevom za unapređenje alata za mjerenje kvalitete života. Tim Centra za kvalitet, na čelu sa prof. dr Slavkom Arsovskim, kreirao je metodologiju mjerenja kvalitete života, koja je u smislu setova indikatora koji su se posmatrali bila usklađena sa europskom praksom mjerenja kvalitete života. Metodologija se temeljila na prikupljanju podataka kroz anketni upitnik, i prikupljanju podataka od relevantnih institucija koje istima raspolažu

(općine/gradovi, javne ustanove i poduzeća, zavodi za statistiku i zapošljavanje, itd.). Također, vrednovanje indikatora bilo je jednostavnim matematičkim formulama svedeno na indeksne vrijednosti, čime su se stvorile pretpostavke za jasnija poređenja dobijenih parametara, kako po horizontali tako i po vertikali, odnosno i među posmatranim općinama/gradovima, a i unutar jedne općine/grada tijekom duljeg vremenskog razdoblja.

a) Metodologija prikupljanja podataka

Primarni izvor informacija za jedan dio indikatora bili su razni službeni dokumenti² koje su objavljivale lokalne uprave i druge institucije, korespondencija sa kontakt osobama u općinama/gradovima i javnim poduzećima koje su dostavljale odgovore na postavljena pitanja, zabilješke sa praćenja sjednica SO/OV, te druga analitička izvješća urađena u proteklom razdoblju. Sekundarni izvor informacija bili su podatci objavljivani u medijima i internet prezentacijama lokalnih uprava i javnih poduzeća, te podatci zavoda za statistiku RS i FBiH, zavoda za zapošljavanje, te entitetskih i kantonalnih MUP-ova.

Drugi dio podataka prikupljen je anketnim upitnikom koji je proizveo Centar za kvalitet, u suradnji sa CCI projektnim timom. Anketni upitnik sadržavao je ne samo ona pitanja koja su se odnosila na zadovoljstvo građana pojedinim oblastima kvalitete života, nego i sva ona pitanja koja su trebala da posluže za indeksno izražavanje pojedinih indikatora, a do čijih vrijednosti nije bilo moguće doći izravnim putem. Npr., projektni tim ustanovio je da općinske/gradske i druge službe ne raspolažu bitnim podacima (ni preciznim niti procjenom) kao što su struktura vlasništva i površina stambenog prostora, prihodi domaćinstva, procjena siromaštva, te niz drugih pokazatelja. Također, bitan podatak u ocjeni ekonomskog stanja koji ne postoji na lokalnoj razini, a to je bruto domaći proizvod (BDP), pa je za potrebe ovog izvješća korištena formula za procjenu BDP-a na općinskoj/gradskoj razini preuzeta od Federalnog zavoda za razvoj.

Svi prikupljeni podaci softverski su obrađeni kako bi iz njih bilo moguće izvesti numeričke pokazatelje u indeksnom formatu, kako je zahtijevao definirani alat za mjerenje kvalitete života.

b) Socio-demografske i druge odlike uzorka anketiranja

Veličina uzorka stratificirana je i kvotirana na osnovu procjene broja stanovnika ciljnih općina/gradova, a kako bi se zadovoljio osnovni kriterij da statistička greška bude manja od 10%. Svaka općina/grad je jedan stratum, a stratumi nisu, kao što je to uobičajeno, u potpunosti proporcionalni veličini općine/grada nego su definirane kvote od 80 do 120 ispitanika, ovisno od veličine općine/grada. Na taj način smo izbjegli da iz malih općina imamo premalo ispitanika i da zaključivanje i poređenje rezultata sa većim općinama/gradovima bude nepouzdan. Ukupno je anketirano 1.381 ispitanika u 14 ciljnih općina/gradova. Ključni princip bio je slučajni uzorak, uz poluzadatu komponentu koja se

² Službeni glasnici, proračuni općina/gradova, Izvješća i programi rada, odluke, zaključci, rješenja, te strategije razvoja i druge studije

ogledala kroz prethodno definiran odnos muškaraca i žena, te ruralnu i urbanu orijentaciju ispitanika.

c) Vremenski okvir

Prikupljanje podataka iz institucija vršeno je krajem 2012. i početkom 2013. godine, a kao referentna datumska točka korišten je 31.12.2012. godine, za one podatke koji se izražavaju i dostupni su jednom godišnje ili jednom u 6 mjeseci. Dio podataka prikupljen anketnim istraživanjem proveden je u travnju 2013. godine. Međutim, veoma značajan dio podataka i informacija bitnih za narativni dio izvješća o kvaliteti života građana i rada lokalne uprave prikupljan je tijekom cijele 2012. godine kroz kontinuirano praćenje rada lokalnih vlasti i društvenih dešavanja na području ciljnih gradova i općina.

d) Uočeni problemi u radu

Problemi u radu tijekom prikupljanja podataka, istraživanja i izrade izvješća bili su raznoliki. Sporost dostavljanja nekih traženih informacija, dostavljanje nepreciznih, uopćenih ili netočnih informacija, čak i skrivanje informacija, različiti podatci iz različitih izvora po istom parametru, te maglovite i neprecizne stavke u proračunima općina/gradova, bile su osnovne prepreke.

Iako je projektni tim veliki napor uložio za jasno definiranje anketnog upitnika, te isti uspješno testirao na području općine Bijeljina, uočen je niz problema tijekom provođenja ankete. Različita percepcija pojmova korištenih pri ispitivanju, ali i drugi praktični problemi pratili su istraživače u njihovom radu, što je tražilo dodatni vremenski angažman i napor u adekvatnim pojašnjenjima upita koji su se postavljali. Razlika između kvalitete vode i kvalitete vodoopskrbnog sustava, razlika u razumijevanju pitanja vezanih za zadovoljstvo infrastrukturom u smislu je li ispitanik koji odgovara korisnik određene oblasti infrastrukture, ili kao netko tko nije korisnik (npr. grijanje, gradski vodovod) može dati odgovor na postavljeno pitanje, samo su neke od prepreka na koje se nailazilo. Slično je bilo i sa razumijevanjem ispitanika ocjene kvalitete centralnog grijanja, pa smo u sredinama gdje ne postoji sustav (daljinskog) centralnog grijanja putem centralne toplane, ipak dobijali odgovore o njegovom kvalitetu, kao što je slučaj u Širokom Brijegu, Trebinju, Mostaru i Bihaću. Ustanovljeno je da su u ovim slučajevima ispitanici pojam centralnog grijanja percipirali kao vlastito centralno grijanje koje imaju instalirano u svom domaćinstvu.

Postotak odbijanja ispitanika da sudjeluju u anketi kretao se od 10% pa čak i do 40%. Zanimljiv broj ispitanika odustao je tijekom samog ispitivanja. Međutim, relativno je veliki broj odgovora „ne znam“ i „odbija“ na pojedina pitanja, obično kod onih pitanja gdje ispitanici u stvari nisu konzumenti pojedine oblasti društvenog života, npr kultura, šport, kvalitet komunikacije lokalne uprave i građana, ili gdje je trebalo odgovoriti na tzv. osjetljiva pitanja kao što su mjesečna primanja domaćinstva, je li domaćinstvo bilo u dugu, i sl.

Pored toga, za pouzdaniji analitički prikaz potrebno je bilo uzeti u obzir i različite nadležnosti koje imaju lokalne uprave u RS i FBiH, obzirom na postojanje srednje razine vlasti u FBiH.

e) Metodologija vrednovanja indikatora

A – Najprije su definirane dimenzije kvalitete života:

1. Ekonomski aspekt
2. Socijalni aspekt
3. Aspekt životne sredine
4. Aspekt znanstvenog i tehnološkog razvoja

Vrednovanje kvalitete života u općinama/gradovima urađeno je sa prve tri dimenzije³.

B – Definiranje setova indikatora po dimenzijama kvalitete života

Kreirana je jednostavna tabela sa definiranjem poretka i vrijednosti setova indikatora objektivne kvalitete života. Poredak za setove indikatora su određeni na osnovu istraživanja i dobre prakse drugih, prije svega, razvijenih zemalja (EU, SAD, Engleska i Novi Zeland).

Maksimalna vrijednost indeksa objektivne kvalitete života je 80, jer se ocjena pojedinačnih indikatora svodila na raspon od 1 do 10, a time i setova indikatora svođenjem na vrijednost 10. Poredak seta indikatora daje konkretan utjecaj tog seta na indeks kvalitete života (dato u zadnjoj koloni setova indikatora (na primjer $14,4 \cdot x/50$). Također, moguće je za maksimalnu vrijednost indeksa kvalitete života uzeti i 1 (kakvi se prikazi uglavnom daju kod mjerenja kvalitete života za države po nekim postojećim metodologijama), a to se dobija preko jednostavne proporcije $1 \cdot y/80$, gde je y izračunata vrijednost kvalitete života za neku nižu jedinicu posmatranja, u našem slučaju za općinu.

C – Izračunavanje vrijednosti setova indikatora

(1) Prvo su definirani indikatori koji ulaze u svaki set indikatora. Indikatori unutar jednog seta mogu da budu izlistani u većem ili manjem broju, ovisno od različitih faktora, prvenstveno dostupnosti potrebnih podataka za njihovo izračunavanje, ali i realnih raspoloživih resursa i kapaciteta koji diktiraju do koje mjere je moguće ići u dubinu svakog seta indikatora.

(2) Pribavljanje informacija za svaki pojedinačni indikator vršeno je u obliku podobnom za numeričko izražavanje. Dio informacija dobijen je u kvantitativnim, a dio u kvalitativnim iskazima.

(3) Uređivanje vrijednosti indikatora da budu pogodni za ekspertno ocenjivanje i statističku obradu.

(4) Statistička obrada dobijenih podataka i informacija

³ Aspekt znanstvenog i tehnološkog razvoja u potpunosti je izostavljen iz istraživanja, obzirom da je doprinos lokalnih zajednica u BiH minimalan i zanemarljiv kada je u pitanju ova oblast

(5) Dodjeljivanje numeričkih vrijednosti za dobijene kvantitativne vrijednosti (od 1 do 10) i utvrđivanje prosječne vrijednosti ocjene za svaku općinu/grad pojedinačno.

(6) Dodjeljivanje poretka i vrijednosti za svaki kvalitativni iskaz (primjer u tabeli)

Indikator	Kvalitativni iskaz					
Subjektivno ekonomsko naprezanje	Veoma lako	Lako	Prilično lako	Sa poteškoćama	Teško	Sa velikim teškoćama
Poredak/vrijednost	10	8,2	6,4	4,6	2,8	1

Nakon dodjeljivanja vrijednosti, izračunata je ocjena za svaki indikator pojedinačno, i samu općinu/grad.

Maksimalna vrijednost za svaki indikator je 10, minimalna 1.

Dobijene vrijednosti indikatora se svode na vrijednost 10, a preko jednostavnog odnosa datog u svim tabelama setova indikatora (ovisno od broja indikatora za svaki set: npr – $9,6 \cdot x/30$; $13,6 \cdot x/40$; itd, pogledati Aneks 1.)

D – dobijanje indeksa objektivnog kvaliteta života

Indeks kvalitete života se dobija prostim zbirom dobijenih vrednosti setova indikatora i može iznositi maksimalno 80 bodova za općinu/grad. Kao što je ranije pojašnjeno, ovo se može svesti na skalu od 0 do 1.

E – indeks subjektivne kvalitete života

Subjektivni indeks kvalitete života temelji se na kvantitativnim ocjenama zadovoljstva ispitanika pojedinim komponentama kvalitete života, na skali od 1 do 10. Maksimalna ukupna vrijednost indeksa subjektivne kvalitete života je 30, a princip izračunavanja je isti kao i za objektivni indeks kvalitete života.

Opći podaci o Gradu Mostaru

Grad Mostar je kulturno i privredno središte Hercegovine, čiji je i najveći urbani centar, te je ujedno i upravno sjedište Hercegovačko-neretvanskog kantona. Nalazi se na jugu Bosne i Hercegovine. Gradsko područje (Mostar i njegova okolica) se geografski može opisati kao čvorište sjeverne, zapadne i istočne Hercegovine.

Grad Mostar prema procjeni Federalnog zavoda za statistiku iz 2012. godine broji cca. 111.833 stanovnika. Iako je 2012.godina bila izborna godina za lokalne zajednice u BiH, jedino u Mostaru izbori nisu održani. Naime, 7. Svibnja 2012.godine, u trenutku raspisivanja lokalnih izbora, nije bilo uvjeta za raspisivanje izbora u Mostaru iz razloga što nije provedena Odluka Ustavnog suda BiH⁴ vezano za izmjene Izbornog zakona BiH u dijelu koji se odnosi na Mostar, te kojom je također utvrdio da su dijelovi nametnutog mostarskog Statuta neustavni. Naložene su izmjene i Izbornoga zakona i Statuta, no Ustavni sud nije precizirao kakve izmjene trebaju biti.

Iz tog razloga je Gradsko vijeće (GV) Grada Mostara usvojilo odluku o formiranju stručne skupine koja je trebala izraditi prijedlog načina provedbe odluke Ustavnog suda vezano za izborna pravila za Mostar, međutim, unatoč ponuđena 4 rješenja, ista nije uspjela postići konsenzus oko toga koje je rješenje najpogodnije za Mostar. Neuspjehom navedene skupine, pitanje rješavanja statusa Mostara je ponovno vraćeno na sami početak.

Budući da rješenje nije ponuđeno do raspisivanja samih izbora, Mostar je jedina jedinica lokalne samouprave u BiH koja nije imala lokalne izbore od 2012. godine. Nakon što je Središnje izborno povjeren

po ć o a v ozinat sa

osporavanja Odluke o privremenom financiranju za prva tri mjeseca 2013. godine, te je podnio zahtjev za ocjenu ustavnosti navedenog propisa predsjedniku Vlade HNK/Ž Denisu Lasiću, u skladu s ovlastima Ustava Federacije BiH. Zbog rastućeg nezadovoljstva proračunskih korisnika, kojima nisu isplaćene plaće, gradonačelnik Bešlić je proglasio Proračun za 2013.godinu.

Međutim, klub Bošnjaka u GV Mostar pokrenuo je kaznenu prijavu protiv gradonačelnika Bešlića, zbog nametanja proračuna, a sve dok se tužiteljstvo ne izjasni o kaznenoj prijavi, Grad Mostar će vršiti isplate samo tekućih transakcija koje su od vitalnog interesa za grad, ali se neće isplaćivati plaće dok se ne riješi pitanje proračuna. Sve skupa je dovelo do rastućeg nezadovoljstva svih proračunskih korisnika, koji su, nezadovoljni aktualnom situacijom i bojazni da bi se ponovno mogla ponoviti 2009. godina kada je zbog neusvajanja Proračuna dobar dio proračunskih korisnika doveden do financijskog sloma, najavili održavanje generalnog štrajka svih institucija, koje se financiraju iz gradskog proračuna.

Ono što se zasada jedino sa sigurnošću može reći da u cijeloj ovoj situaciji, pored proračunskih korisnika, ispaštaju i svi drugi građani, koji su ponovno postali žrtve političkog „prepucavanja“ i uskostranačkih interesa, a na rješavanje nekih svojih životnih pitanja i poboljšanja kvalitete življenja u Gradu Mostaru, morat će pričekati sve dok se ne postigne politički dogovor, kojeg, kako stvari sada stoje, ne možemo očekivati u dogledno vrijeme.

Podsjetimo samo da je rezultat posljednjih lokalnih izbora održanih u Mostaru 2008.godine, Gradsko vijeće Grada Mostara u kome je, od ukupno 35, bilo 12 vijećnika iz SDA, po 7 iz HDZ-a BiH i Narodne stranke Radom za Boljitak, po 3 iz SDP-a i HDZ-a 1990, 2 iz Stranke za BiH i jedan iz koalicije HSP BiH – HNZ BiH.

Ovakav izborni rezultat u 2008. godini predstavlja veliki zaokret u odnosu na izborne rezultate iz 2004. godine, pogotovo kada je riječ o NSRZB, koja je u proteklom sazivu GV-a Mostar imala svega jedan mandat, a vladajuća koalicija je tada bila HDZ BiH-UHSP-HSP-HKDU-HNZ. Značajan utjecaj na promjenu odnosa na političkoj sceni imala je i podjela HDZ-a BiH, odnosno nastanak HDZ 1990. Tek četrnaest mjeseci nakon lokalnih izbora 2008.godine, izabran je gradonačelnik Grada Mostara, a ovu dužnost po drugi put zaredom obnaša Ljubo Bešlić (HDZ BiH). Izbor gradonačelnika uslijedio je nakon izmjene Statuta Grada Mostara od strane OHR, te su tako ovim izmjenama vijećnici u trećem krugu glasovanja gradonačelnika birali s potporom proste većine, a ne natpolovičnom većinom od 35 vijećnika koliko obuhvaća Gradsko vijeće Grada Mostara.

Tijekom 2009. - 2012. godine, došlo je do ogromnih preokreta u stranačkim klupama - naime, jedan dio zastupnika (njih 13) je istupio iz svojih stranki, te su isti tako postali samostalni vijećnici. Pregled (bivših) vijećnika Gradskog vijeća Mostara možete vidjeti na: http://www.vijece.mostar.ba/index.php?option=com_content&task=view&id=765&Itemid=177

1. Ekonomska situacija

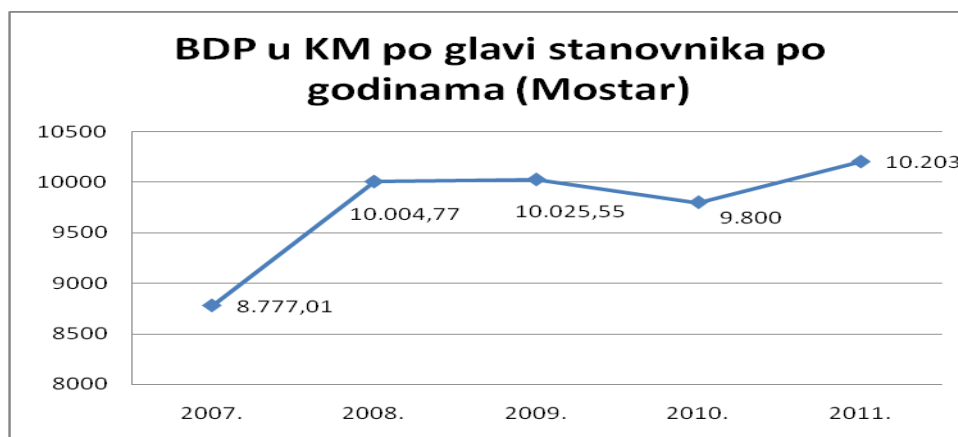
Kada je riječ o usvajanju Proračuna u ovom mandatu, isti u razdoblju od 2009.-2012. godine nije niti jednom usvojen na vrijeme, a financiranje se u svim ovim godinama prvih nekoliko mjeseci vršilo na osnovu Odluka o privremenom financiranju. Gradsko vijeće Grada Mostara je na nastavku 43. sjednice održanom dana 29.05.2012.godine, donijelo je Proračun za 2012.godinu u iznosu od 55.893.375,00 KM, a 23.10.2012.godine usvojene su izmjene i dopune Proračuna za 2012.godinu u iznosu od 54.632.584,00 KM.

Plan 2009. (KM)	Plan 2010. (KM)	Plan 2011. (KM)	Rebalans 2011. (KM)	Izvršenje I-IX 2011. (KM)	Plan 2012. (KM)	Rebalans 2012. (KM)
54.670.759,00	60.150.120,00	62.127.632,00	56.399.053,00	29.170.172,00	55.893.375,00	54.632.584,00

Set indikatora o ekonomskoj situaciji uključuje sljedeće indikatore čija vrijednost ulazi u izračunavanje kvalitete života građana: razina prihoda (BDP, prihodi po domaćinstvu), razina siromaštva, dugovi domaćinstva, subjektivno ekonomsko naprezanje (sastavljanje „kraja s krajem“), te prosječna plaća u općini/gradu. Izračunom svih navedenih parametara, Mostar se smjestio na 4. mjesto kada je riječ o indeksu kvalitete života vezano za ekonomsko stanje u 14 promatranih općina.

1.1. Razina prihoda

BDP po glavi stanovnika Grada Mostara u 2011. godini⁵ je iznosio 10.203 KM, te je u odnosu na 2007. godinu narastao za cca. 14%. BDP po stanovniku u FBiH za 2011. godinu iznosio je 5.723⁶ KM, a u BiH 6.684⁷, što znači da je BDP po stanovniku Grada Mostara iznad federalnog i državnog prosjeka.

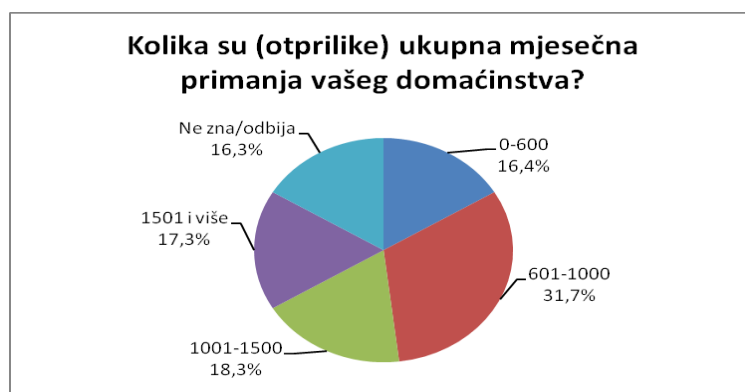
Iz grafikona ispod, koji pokazuje mjesečna primanja po domaćinstvu, vidljiva je i ekonomska situacija u Gradu Mostaru. Od anketiranih građana, najveći postotak (cca. 32%) građana ima

⁵ Podaci za 2011. Godinu još uvijek nisu dostupni.

⁶ Agencija za statistiku FBiH

⁷ Agencija za statistiku BiH

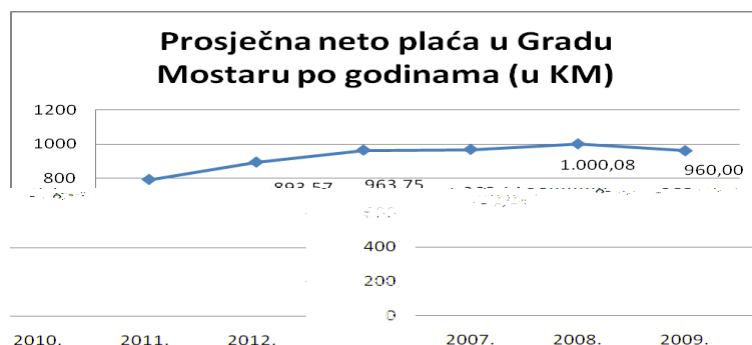
ukupna primanja domaćinstva između 600 – 1.000 KM, a čak 16,4% anketiranih ima ukupna primanja domaćinstva manja od 600 KM.

Prosječna ukupna primanja anketiranih domaćinstava u Gradu Mostaru iznose 1.192,07 KM.

Prema nekim podacima sindikata u BiH⁸, sindikalna potrošačka košarica⁹ se u BiH kreće od 1.600-1.800 KM, a prema podacima ombudsmana za zaštitu prava potrošača u BiH¹⁰ čak i do 2.000 KM¹¹, što je vjerojatno i najrealnija procjena, te nam time postaje jasno kako u BiH “golo” preživljavanje predstavlja vještinu, koju su samo rijetki građani uspješno svladali. Naprotiv, većina građana, osobito umirovljenici sa najnižom mirovinom od 310 KM, jedva spajaju kraj s krajem. Naime, najveći dio plaće stanovnici Grada Mostara izdvajaju za hranu, a minimalna primanja umirovljenika od 310 KM su jedva dostatna za podmirenje tek nešto više od petine potrošačke košarice.

Prosječna neto plaća u Gradu Mostaru je, sukladno podacima Federalnog zavoda za statistiku, na kraju 2012. godine iznosila 960,00 KM. Vidljivo je smanjenje prosječne neto plaće u odnosu na 2011.godinu i to za 4%.

⁸ URL: <http://www.livno-online.com/bih/12289-dvije-bh-plae-dovoljne-samo-za-jednu-potroaku-koaricu>

⁹ U sindikalnu potrošačku košaricu spadaju troškovi prehrane, stanovanja, prijevoza, higijene, odjeće, obuće, održavanja kućnih aparata i drugog.

¹⁰ URL: <http://www.futura.ba/zastita-potrosaca/2961-prosjena-plaa-u-bih-dovoljna-samo-do-13-u-mjesecu>

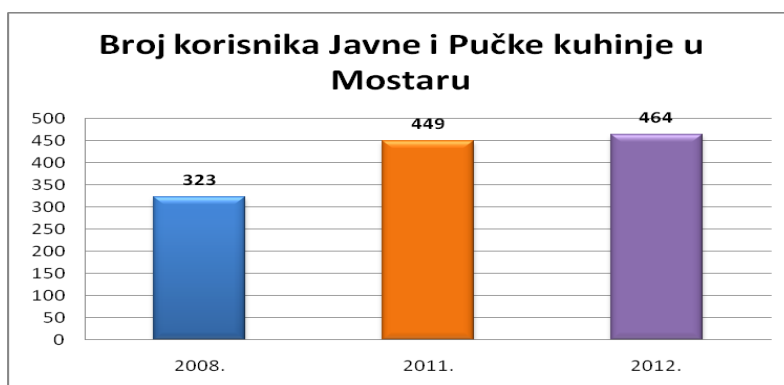
¹¹ Prema riječima gđe. Gordane Bulić, predsjednice Saveza udruženja potrošača BiH, sindikalna potrošačka košarica se kreće na nivou od 1500 – 2000 KM, međutim, trenutno u BiH nema jedinstvenog tumačenja kolike količine osnovnih životnih namirnica i usluga spadaju u sindikalnu potrošačku košaricu, jer državne i federalne agencije za statistiku te podatke više ne objavljuju s obzirom da bi iste trebalo prilagoditi standardima Europske Unije, što je ujedno i jako iscrpan i skup posao, kojeg se zasad nitko u BiH nije spreman prihvatiti, te nam stoga jedino preostaje da iz mora različitih informacija uzmemo neki generalni okvir.

1.2. Razina siromaštva

Prema primijenjenoj metodologiji u istraživanju, siromašnim se smatraju ona domaćinstva čiji su mjesečni prihodi ispod 60% od prosječnih mjesečnih primanja po domaćinstvu u BiH, odnosno ispod 570 KM, a u Mostaru je, sudeći prema anketi, takvih oko 16,4% domaćinstava, te se time Mostar svrstao na 12. mjesto po siromaštvu od 14 promatranih općina.

Siromaštvo je također predstavljeno brojem korisnika javne kuhinje u jednoj općini/gradu.

Na kraju 2012. godine, prema evidenciji Centra za socijalni rad Grada Mostara, ukupan broj korisnika javnih kuhinja u Gradu Mostaru je bio 464, odnosno 0,4% od ukupno procijenjenog stanovništva Grada Mostara, što znači da je broj korisnika od kraja 2008. godine do kraja 2012. godine narastao za 141 novog korisnika, što nam govori da je ekonomska i politička kriza u samo par godina uzrokovala rast socijalno ugroženih u gradu na Neretvi za čak 30%.

Zbog izuzetno loše socijalne situacije u državi, u posljednjih nekoliko godina, došlo je do rasta broja korisnika, ali i rasta cijena osnovnih životnih namirnica, goriva itd., a izdvajanja za ovu namjenu su ista iz godine u godinu u Proračunu Grada Mostara (445.030 KM), a rebalansom Proračuna su smanjena na 442.150 KM. Stanje se iz dana u dan sve više pogoršava i za očekivati je da će broj korisnika i ubuduće rasti.

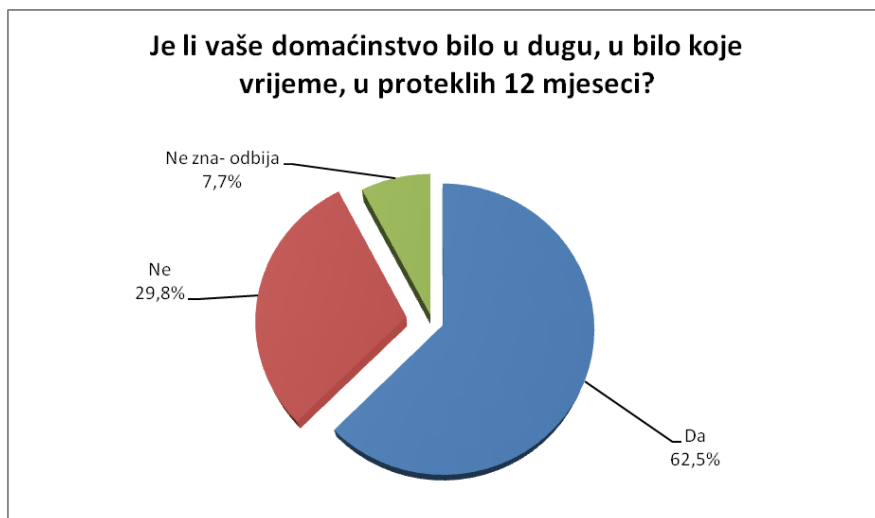
No, bez obzira na prethodno navedeno, sredstva koja se trenutno izdvajaju iz gradskog proračuna za javnu i pučku kuhinju bi bila dovoljna kada bi se ista racionalnije rasporedila, odnosno kada bi se ove dvije kuhinje ujedinile u jednu, čime bi se automatski sadašnji troškovi koji se izdvajaju za plaće, doprinose i materijalne troškove uposlenih mogli iskoristiti za pripremu obroka za više korisnika.

Ideja za ujedinjenjem ove dvije kuhinje već postoji od strane Gradske uprave Grada Mostara, međutim, inicijativu je potrebno i službeno uputiti Gradskom vijeću Grada Mostara. Međutim, budući još uvijek nisu održani novi izbori u Mostaru, a Visoki predstavnik je „zamrznuo“ mandate gradskim vijećnicima, upitno je kada će i hoće li uopće ovakva inicijativa biti dostavljena na novo Gradsko vijeće kada isto bude izabrano. Nadamo se da će novi saziv GV Mostara pokazati odgovornost i osjećaj za one koji se nalaze u najtežoj socijalnoj situaciji u gradu Mostaru, te da će i izvršna i zakonodavna vlast uložiti sve napore da se ovaj problem riješi u što je moguće kraćem roku. S druge strane, sve dok se ove dvije

kuhinje ne ujedine, sredstva iz Proračuna Grada Mostara, koja su namijenjena za hranu za javne kuhinje, trebala bi se raspoređivati u skladu sa brojem korisnika istih.

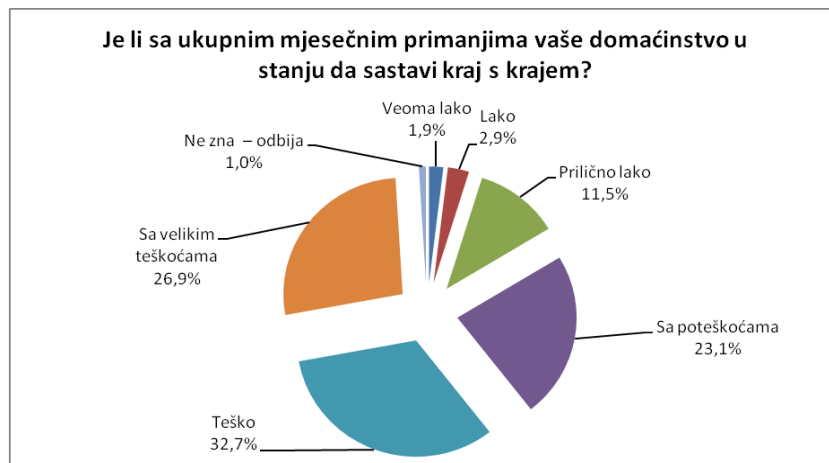
1.3. Dugovi domaćinstva

Od anketiranih građana, oko dvije trećine ih je bilo u dugu što se tiče plaćanja nekih računa vezano za režije i sl., te se taj broj u odnosu na 2011.godinu gotovo udvostručio. I ovaj podatak nam govori koliko je u stvari duboka ekonomska kriza u Mostaru.

1.4. Subjektivno ekonomsko naprezanje

Zabrinjavajući je podatak da čak 83% anketiranih građana sa određenim teškoćama sastavlja kraj sa krajem iz mjeseca u mjesec, a tek nešto više od šestine građana je izjavilo da sa ukupnim prihodima domaćinstva nekako uspijevaju postići balans između prihoda i rashoda.

Ako uzmemo u obzir prethodno navedene podatke o prosječnim primanjima domaćinstava i prosječnoj potrošačkoj ko

2011. godine. Ukoliko se posmatra presjek zaključnih brojki s kraja trećeg mjeseca, u odnosu na isti mjesec 2011. godine, zaduženost stanovništva za kratkoročne nenamjenske kredite porasla je za 278 milijuna KM, navodi se u podacima Centralne banke BiH. Stručnjaci ocjenjuju kako činjenica da se građani BiH sve više zadužuju da bi „krpili“ kućne proračune i riješili neke od svojih svakodnevni i sezonskih potreba ukazuje na veoma tešku ekonomsku situaciju obitelji u BiH.”¹² Stručnjaci upozoravaju da je porast zaduženosti u BiH više nego alarmantan, jer je riječ o podatku koji nedvosmisleno pokazuje da se standard građana rapidno pogoršava! A u većini slučajeva veći dio kredita potrošen je za servisiranje svakodnevni potreba i već podignutih kredita, a ne za pokretanje nekog biznisa i otvaranje novih radni mjesta.

1.5. Prioriteti u općini

Od sljedećih ponuđenih odgovora: putna infrastruktura, projekti poticaja zapošljavanju, socijalna zaštita, zdravstvena zaštita, unapređenje komunalni usluga, uređenje zeleni površina i rekreativni kapaciteta, ulaganje u športsku infrastrukturu i razvoj športa, anketirani građani smatraju da su tri najprioritetnija pitanja, kojima bi se Grad trebao baviti:

- projekti poticaja zapošljavanju,
- socijalna zaštita,
- zdravstvena zaštita.

2. Stanovanje i lokalno okruženje

Kada je riječ o indeksu kvalitete života vezano za stanovanje i lokalno okruženje, Mostar je baš kao i u 2011. godini zauzeo 10. mjesto od 14 promatranih općina.

2.1. Vlasnička struktura

Čak 84% anketiranih građana je u (osobnom) posjedu stambenog prostora u kome žive.

¹² Izvor: <http://www.capital.ba/gradani-bih-zaduzeni-414-milijardi-km/>

2.2. Životni prostor

Anketirani građani uglavnom žive u stambenim prostorima površine između 51-70 m², a najmanji broj anketiranih građana, njih cca. 1% žive u stambenom prostoru, koji je između 10-30 m². Prosječna kvadratura stambenog prostora anketiranih građana iznosi cca 84 m², čime se Mostar smjestio na visoko treće mjesto od 14 promatranih općina/gradova po prosječnoj veličini stambenog prostora.

Kolika je površina stambenog prostora u kojem živite?							
10-30 m ²	31-50 m ²	51-70 m ²	71-99 m ²	100-150 m ²	151-200 m ²	201 m ² i više	Ne zna-odbija
1.0%	25.0%	38.5%	24.0%	5.8%	1.0%	1.0%	3.8%

2.3. Zadovoljstvo sa stanovanjem

Oko 18% anketiranih građana je veoma zadovoljno sa svojim smještajem i isti su dali čistu desetku na postavljeno pitanje, a oko 8% građana uopće nije zadovoljno sa svojim smještajem. Među 14 promatranih općina/gradova, građani Grada Mostara su sa prosječnom ocjenom 6,07 zauzeli 13. mjesto po zadovoljstvu sa svojim smještajem.

3. Obrazovanje, zaposlenje i vještine

Kada je riječ o indeksu kvalitete života vezano za obrazovanje, zaposlenje i vještine, Mostar je zauzeo 4. mjesto od 14 promatranih općina.

3.1. Zaposlenost i nezaposlenost

a) Zaposlenost

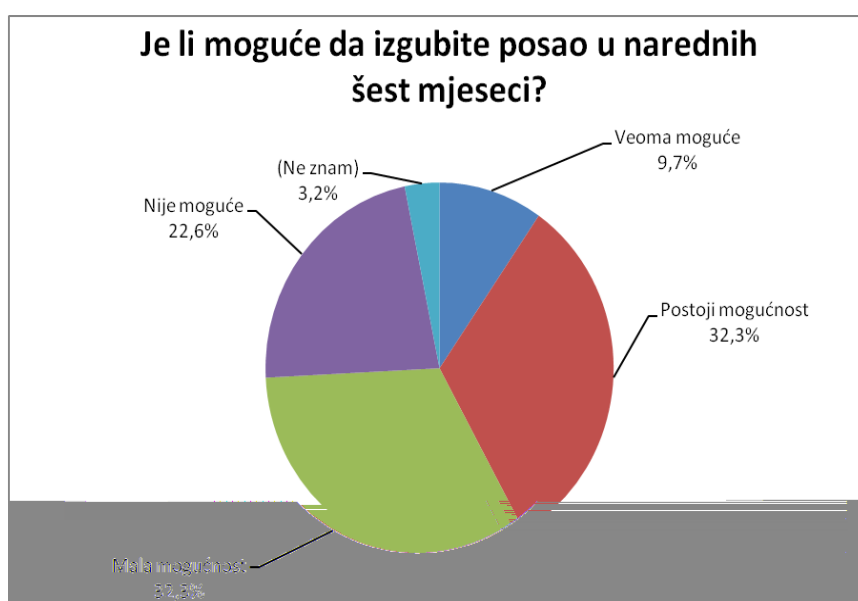
Na kraju 2012. godine u Gradu Mostaru je sukladno podacima Federalnog zavoda za statistiku bilo evidentirano 28.275 zaposlenih lica (ili 25,2% od ukupnog broja stanovnika), što znači da na jednog zaposlenog u Gradu Mostaru dolazi oko 4 stanovnika. Time se Mostar svrstao u red prosječnih općina kada je riječ o omjeru između broja zaposlenih i nezaposlenih lica.

b) Nezaposlenost

Ukupan broj nezaposlenih lica na kraju 2012. godine, koji aktivno traže posao, bio je 15.674, odnosno 14,02% od ukupnog broja stanovnika. Ukoliko promatramo cijeli Hercegovačko-neretvanski kanton, najviše nezaposlenih lica nalazi se upravo na području Grada Mostara. Nezaposlenost je osobito prisutna među mladim ljudima, a upravo je nemogućnost pronalaska zaposlenja uzrok socijalnih anomalija, prepreka formiranju obitelji i reprodukciji, te osnovni razlog za napuštanje zemlje.

3.2. Uočena sigurnost posla

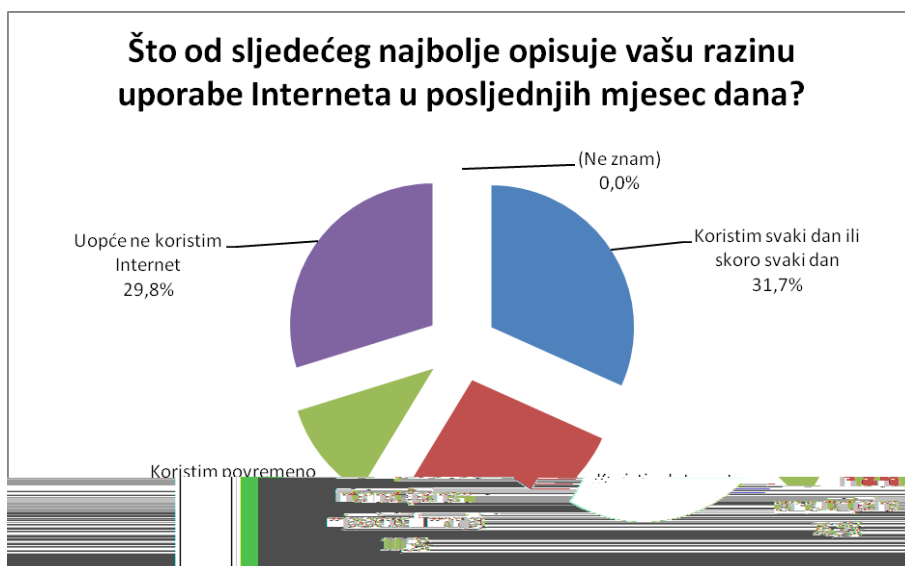
Gotovo tri četvrtine (74,3%) anketiranih (zaposlenih) građana Grada Mostara smatra da u određenoj mjeri postoji mogućnost da izgube posao u narednih pola godine, dok 23% građana smatra da uopće ne postoji mogućnost da izgube posao u narednih šest mjeseci.

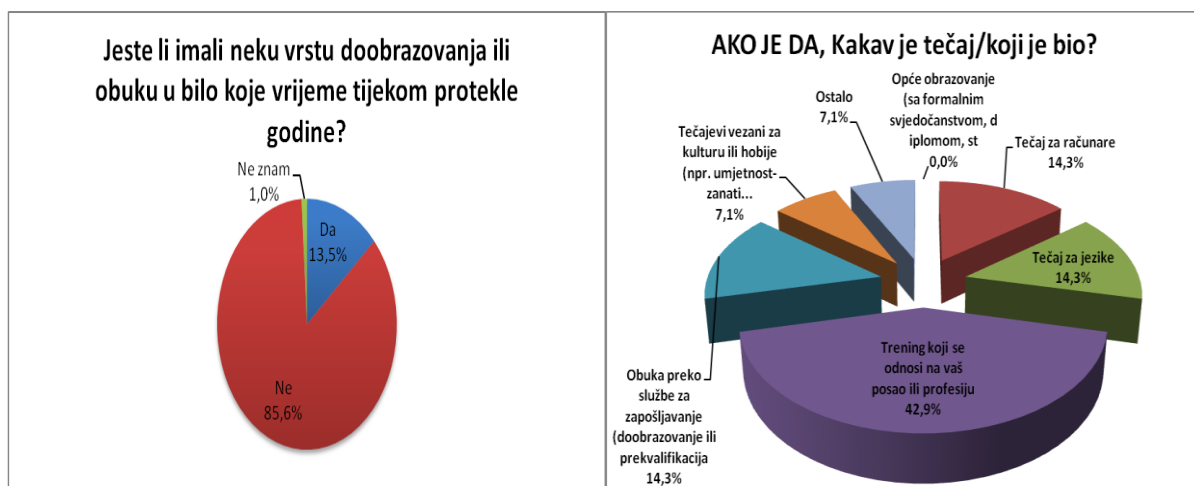
3.3. Obrazovanje i vještine

Oko 70% anketiranih građana se koristi internetom, od čega 32% koristi internet svaki dan ili skoro svaki dan, dok nešto manje od trećine građana uopće ne koristi internet. Prema nekim istraživanjima, u BiH oko 52 posto stanovnika koristi internet, koliko se koristi i u Srbiji, dok se u Hrvatskoj internet koristi u daleko većem postotku.¹³

¹³ http://www.fsk-studenti.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=86:kori%C5%A1tenje-interneta-u-bih&Itemid=40

Čak oko 86% građana nije imalo neku vrstu doobrazovanja ili obuku tijekom prošle godine, a od oko 14% anketiranih građana, koji su imali neku vrstu obuke, ista se u oko 43% slučajeva odnosila na njihov posao ili profesiju. Za razliku od 2011.godine kada niti jedan građanin nije prošao neku vrstu obuke preko kantonalne službe za zapošljavanje, u 2012.godini ih je oko 14% prošlo takvu vrstu obuke.

3.4. Izdvajanje iz proračuna za obrazovanje

Rebalansom Proračuna Grada Mostara za financiranje aktivnosti i projekata iz oblasti obrazovanja predviđeno je ukupno 5.256.482,00 KM, odnosno 9,6% od ukupnog Proračuna.

Kada je riječ o predškolskom obrazovanju, Grad Mostar je pored privatnih vrtića, pokriven sa 2 vrtića kojima je Grad osnivač (unutar kojih se nalazi 9 organizacijskih jedinica). U Mostaru također djeluju i 24 osnovne škole (sa 15 područnih škola) i 19 srednjih škola kojima je Grad osnivač.

U Gradu Mostaru djeluje i nekoliko visokoškolskih ustanova (Sveučilište u Mostaru (JU), Univerzitet „Džemal Bijedić“ (JU), Američko sveučilište u BiH), te privatna Visoka škola "Logos centar".

Gradsko vijeće Grada Mostara je na 22. sjednici (22.02.2011.), razmatrajući Problematiku mladih, usvojilo prijedloge budućih aktivnosti za poboljšanje stanja u ovoj oblasti. Još 2007. godine je Gradsko vijeće Grada Mostara na svojoj sjednici od 31.05., donijelo Zaključak o prihvatanju inicijative za izradu i donošenje Strategije za mlade Grada Mostara s ciljem poboljšanja statusa mladih u našem gradu, a posebno uključivanje mladih u društvene procese, zaštite ugroženih grupa, prevencije antisocijalnog i samodestruktivnog ponašanja te zaštite socijalnih prava mladih.

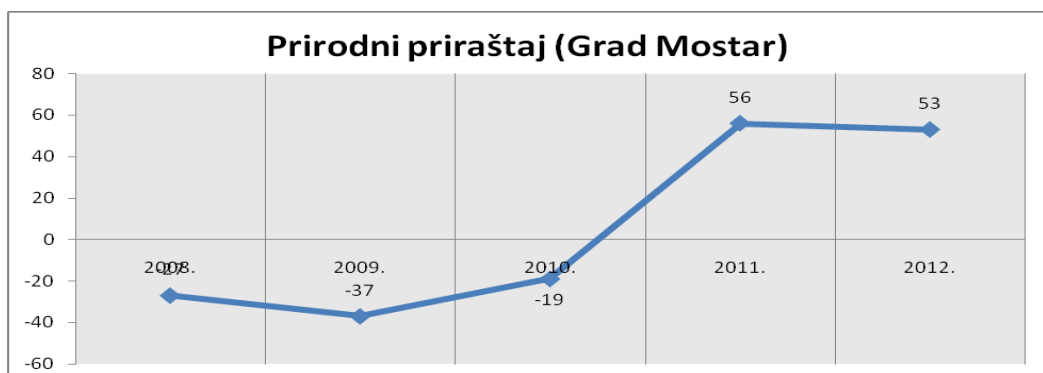
Početkom mjeseca rujna 2010. Služba za odgoj, obrazovanje, mlade i sport, pokrenula je proces anketiranja mladih s područja Grada Mostara. Ovisno o potrebama koje je pokazala analiza anketnog istraživanja, formirala su se radna tijela za pojedine oblasti i probleme, a kroz njihov aktivan i produktivan rad planira se konkretno iznalaženje rješenja za probleme mladih, s mjerama i aktivnostima za njihovo izvršenje. Strategijom za mlade Grada Mostara utvrdiće se konkretne mjere i aktivnosti za poboljšanje položaja mladih. Rad na izradi Nacrta Strategije za mlade Grada Mostara bio je planiran do kraja lipnja 2011. godine, nakon čega se predvidio postupak njezinog usvajanja od strane Gradskog vijeća do kraja 2011. godine, međutim, nacrt Strategije još uvijek nije u potpunosti dovršen. Stručna radna grupa je objedinila sve prijedloge radnih grupa, koje je formirao gradonačelnik Grada Mostara, pa se očekivalo skoro upućivanje ovog dokumenta na GV pa potom i u širu javnu raspravu. Iako se očekivalo da bi njeno usvajanje na GV moglo uslijediti do kraja 2012. godine, osobito ako uzmemo u obzir da je njena implementacija trebala početi 2013. godine i trajati do 2017. godine, zbog cjelokupne situacije i neodržavanja izbora u Gradu Mostaru, ista se u 2012. godini nije našla na GV Mostar, te je upitno kada će se isto uopće i desiti. Paralelno sa ovim dokumentom trebalo bi se raditi i na izradi Akcijskog plana koji će biti operativnog karaktera za jednogodišnje razdoblje.

4. Struktura domaćinstva i odnosi u obitelji

Kada je riječ o indeksu kvalitete života vezano za strukturu domaćinstva i odnose u obitelji, Mostar je zauzeo 4. mjesto od 14 promatranih općina.

4.1. Demografske promjene

Prirodni priraštaj u Gradu Mostaru je sukladno podacima Federalnog zavoda za statistiku od 2008.-2010. godine bio negativan da bi u 2011. i 2012. godini prirodni priraštaj bio pozitivan.

4.2. Broj osoba po domaćinstvu

Od anketiranih građana, oko 78% ih živi u domaćinstvima koja se sastoje između 2-4člana (ukupan prosjek anketiranih domaćinstava u Mostaru je 3,48). No, ovaj podatak i ne čudi ako uzmemo u obzir izuzetno loše ekonomsko stanje u državi, skupe cijene nekretnina, lošu kupovnu moć, te općenito, veliki broj nezaposlenih osoba (osobito među mladima). Veliki broj mladih upravo iz navedenih razloga ostaje živjeti sa roditeljima i nakon sticanja punoljetnosti, a najčešće do zasnivanja vlastite obitelji.

Uključujući i vas koliko osoba živi u ovom domaćinstvu?							
1	2	3	4	5	6	7	8
3.8%	18.3%	29.8%	29.8%	13.5%	2.9%	1.0%	1.0%

5. Zdravlje i zdravstvo

Kada je riječ o primarnoj zdravstvenoj zaštiti na području Grada Mostara, istu obnašaju dvije zdravstvene ustanove i to Dom zdravlja Mostar, čiji je osnivač Grad Mostar i RMC „Dr. Safet Mujić“ Mostar, čiji je osnivač HNK. Naime, pored Doma zdravlja Mostar, dosta građana liječnički pregled iz primarne zdravstvene zaštite obavlja upravo i u Regionalnom medicinskom centru „Dr Safet Mujić“.

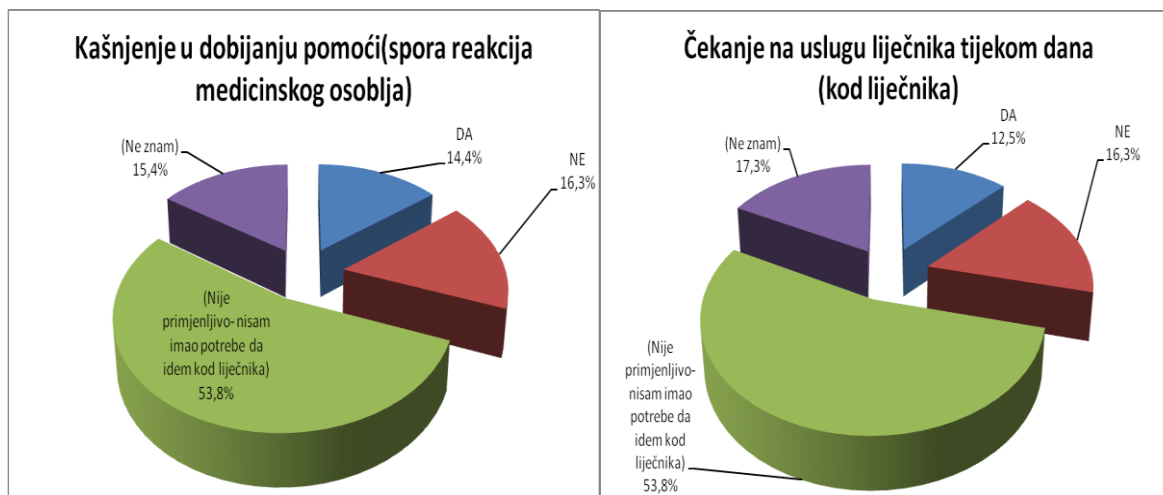
Iznos koji građani izdvajaju za zdravstvenu zaštitu ili tzv. zdravstvenu „markicu“ je 20 KM i ista vrijedi za cijelu godinu. Građani koji ne posjeduju zdravstvenu markicu ili uredno ovjerenu zdravstvenu knjižicu, trebaju platiti pruženu zdravstvenu uslugu, a cjenovnik je utvrđen *Odlukom o premiji – sudjelovanju osiguranih osoba u troškovima zdravstvene zaštite na teritoriju HNŽ/K*, te ovisno o usluzi varira od 0,50 KM do 150 KM.

U provedenom istraživanju dio koji se odnosi na zdravlje i zdravstvo bio je podijeljen u dvije grupe pitanja. Prva grupa pitanja se odnosi na kvalitet zdravstvenih usluga, odnosno jesu li ispitanici imali problema kao što je kašnjenje u dobijanju pomoći i čekanje na uslugu liječnika tijekom dana. Druga grupa pitanja se odnosi na pristupnost zdravstvenim ustanovama, tj. jesu li ispitanici imali problema da stignu do liječnika, zbog udaljenosti od ambulate ili putnih troškova.

Kada je riječ o ukupnom indeksu kvalitete života vezano za zdravlje i zdravstvo Mostar je zauzeo 11. mjesto od 14 promatranih općina/gradova.

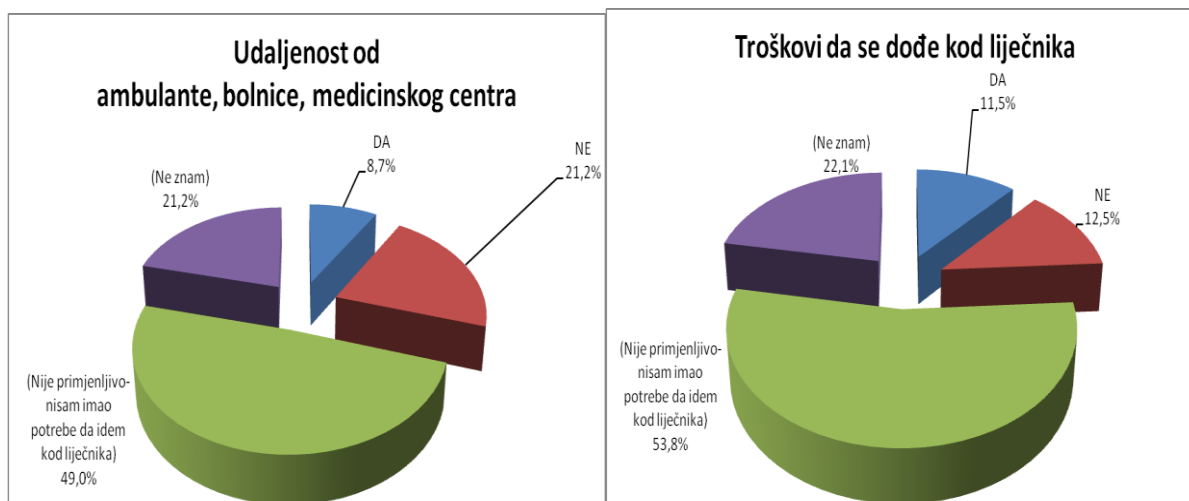
5.1. Kvalitet zdravstvenih usluga

Kada je riječ o mogućnosti medicinskog osoblja da brzo reagira na žurne medicinske slučajeve, nešto više od šestine anketiranih građana se izjasnilo da nema zamjerku na ekspeditivnost istih, a jednak broj anketiranih građana je također izjavio da se ne mora dugo čekati na uslugu kod liječnika. Više od polovice anketiranih građana uopće nije imalo potrebu da u posljednje vrijeme ide kod liječnika.

5.2. Pristupnost zdravstvenim ustanovama

Nešto manje od četvrtine anketiranih građana nije imalo poteškoća da dođe do liječnika zbog udaljenosti od mjesta stanovanja, a oko 13% anketiranih građana je reklo kako također nisu imali poteškoća da stignu do liječnika zbog putnih troškova.

5.3. Broj liječnika u primarnoj zdravstvenoj zaštiti

U Domu zdravlja Mostar je na dan 31.12.2012. godine bilo uposleno ukupno 82 liječnika, , što znači da je omjer broja stanovnika i liječnika 1364:1. No, s obzirom da jedan dio građana Grada Mostara preglede iz domena primarne zdravstvene zaštite obavlja i u RMC „Dr. Safet Mujić“ u kojem je zaposlen 121 liječnik, dolazimo do okvirnog podatka da je omjer broja stanovnika i broja liječnika u PMZ u Gradu Mostaru znatno povoljniji, te tako na jednog liječnika dolazi oko 551 stanovnik, te se time Mostar smjestio na prvo mjesto od 14 promatranih općina kada je riječ o povoljnom odnosu između broja stanovnika i liječnika. Naime postoje općine gdje na 1 liječnika dolazi 1.338 stanovnika, kao što je slučaj kod općine Bihać, ali i mnogih drugih gdje također na 1 liječnika dolazi više od 1.000 stanovnika, a to su Bijeljina, Zenica, Pale, Doboj, Travnik i Livno.

5.4. Izdvajanje iz proračuna za zdravstvo

Rebalansom Proračuna za 2012. godinu za (su)financiranje aktivnosti i projekata iz oblasti zdravstva, za Dom zdravlja Mostar i Centar za prevenciju i izvanbolničko liječenje, te za vodovodni priključak za ambulantu u Rodoču predviđeno je ukupno 138.150,00 KM, odnosno 0,25% Proračuna. Ovdje je svakako važno napomenuti da se Dom zdravlja po zakonu financira preko Zavoda zdravstvenog osiguranja HNK, a ne iz Proračuna Grada, no Zakon o lokalnoj samoupravi ne sprječava gradove i općine da u interesu povećanja kvalitete života svojih građana izdvajaju sredstva za pojedine oblasti za koje nisu izravno nadležni.

6. Infrastruktura u gradu

Kada je riječ o indeksu kvalitete života vezano za infrastrukturu u općini, Mostar je, sa 12. mjestom pri samom dnu od 14 promatranih općina.

6.1. Zadovoljstvo postojećom infrastrukturom

Iako je došlo do određenog poboljšanja u odnosu na 2011.godinu, kada je riječ o postojećoj infrastrukturi, anketirani građani Grada Mostara su ubjedljivo najnezadovoljniji stanjem puteva i ulica (oko 56% građana je izjavilo da je nezadovoljno istima). Na drugom i trećem mjestu nezadovoljstva nalaze se grijanje i internet. Građani su najzadovoljniji sa stanjem električne mreže. Detaljnija distribucija odgovora data je sljedećoj tabeli:

Infrastruktura	Zadovoljstvo postojećom infrastrukturom			
	Zadovoljan/a	Djelimice zadovoljan/a	Nezadovoljan/a	Ne znam/Bez odgovora
Električna mreža	54.8%	38.5%	5.8%	1.0%
Vodoopskrbni sustav	43.3%	48.1%	8.7%	0.0%

Kanalizacija	25.0%	64.4%	10.6%	0.0%
Grijanje	21.2%	37.5%	41.3%	0.0%
Školski objekti	14.4%	61.5%	22.1%	1.9%
Zdravstveni objekti	11.5%	53.8%	31.7%	2.9%
Putevi i ulice	10.6%	30.8%	55.8%	2.9%
Internet	18.3%	33.7%	40.4%	7.7%

Gledano prosječno za sve posmatrane kategorije infrastrukture, najmanje zadovoljsva infrastrukturuom iskazali su upravo ispitanici sa područja Mostara i Banja Luke.

7. Životna sredina

Kada je riječ o indeksu kvalitete života vezano za životnu sredinu, Mostar je, baš kao i 2011.godini, ubjedljivo na samom dnu od 14 promatranih općina/gradova.

7.1. Životna sredina u lokalnom okruženju

Više od 90% anketiranih građana je navelo da imaju određene razloge da se žale na buku i na zagađenje zraka, dok se oko 79% anketiranih građana izjasnilo da imaju određene razloge da se žale na divlje deponije, što se može dovesti u vezu s problematikom funkcioniranja komunalnih poduzeća, te neodvoženja smeća u pojedinim dijelovima grada¹⁴.

Detaljnija distribucija odgovora data je u tabeli koja slijedi:

Imate li razloga žaliti se na:					
	Veoma mnogo razloga	Mnogo razloga	Neki razlozi	Nema razloga	(Ne znam)
Buka	32.7%	38.5%	20.2%	6.7%	1.9%
Zagađenje zraka	20.2%	41.3%	28.8%	6.7%	2.9%
Divlje deponije	7.7%	32.7%	38.5%	16.3%	4.8%

Najviše razloga za žalbe na zagađenje zraka imali su upravo ispitanici na području Zenice i Mostara. Na buku se, od 14. promatranih općina, u najvećoj mjeri žale ispitanici sa područja Mostara, gdje je istovremeno i najveći problem sa divljim deponijama. Ovakav stav

¹⁴ Više o ovoj problematici u poglavlju *Javne usluge*.

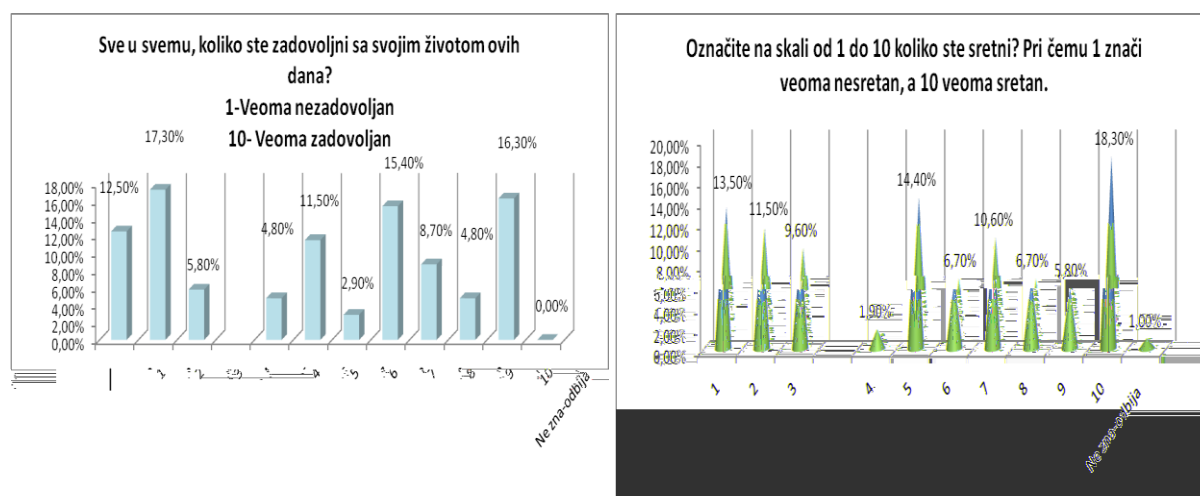
ispitanika sa područja Mostara bio je prisutan i prilikom istraživanja koje je provedeno godinu dana ranije.

8. Subjektivno bogatstvo

U okviru subjektivne kvalitete života, ispitanicima je bio ponuđen niz kategorija koje su trebali ocijeniti na skali od 1 do 10, a tiču se zadovoljstva životom općenito, pojedinim komponentama zadovoljstva životom, i osjećajem osobne sreće. Preciznija distribucija ocjena data je u paragrafima koji slijede.

8.1. Zadovoljstvo životom

Nešto više od šestine anketiranih građana Grada Mostara je izjavilo da je veoma zadovoljno svojim životom ovih dana, dok je čak oko 13% anketiranih građana izjavilo da je veoma nezadovoljno svojim životom ovih dana. Oko 14% anketiranih građana je izjavilo da se osjećaju vrlo nesretnima. Kada je riječ o prosječnoj ocjeni zadovoljstva životom, ona u Mostaru iznosi 5,42, čime je Grad Mostar na posljednjem mjestu po zadovoljstvu životom u 14 promatranih općina/gradova. Kada je riječ o prosječnoj ocjeni građana koliko su sretni, anketirani građani Mostara su se i ovdje svrstali na posljednje mjesto po „sreći“ sa prosječnom ocjenom 5,53. No, ukoliko uzmemo u obzir cjelokupnu društveno-političku i ekonomsku situaciju u Gradu Mostaru, ovakvi podaci nas i ne začuđuju.

8.2. Komponente zadovoljstva životom

Na skali od 1 do 10, anketirani građani su uglavnom dali najveću ocjenu (7,85) kada je riječ o zadovoljstvu sa njihovim zdravljem, a najmanje su zadovoljni sa svojim sadašnjim životnim standardom.

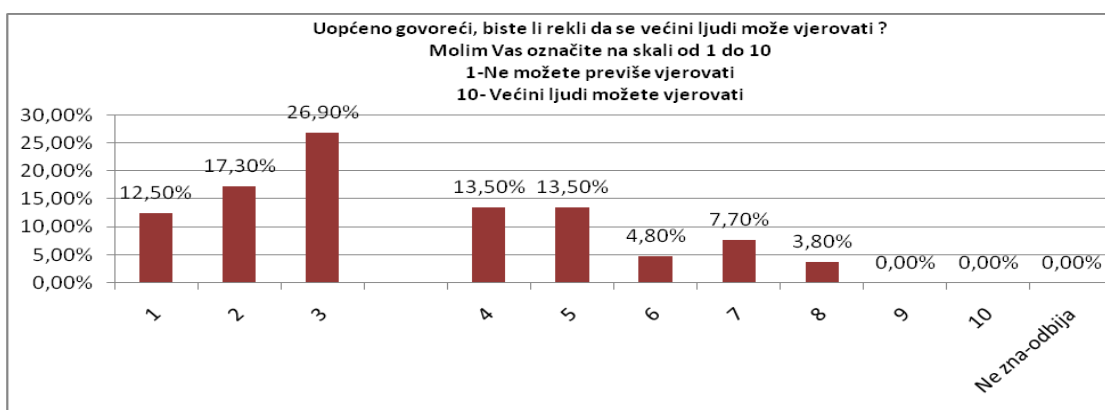

9. Uočeni kvalitet društva

Kada je riječ o indeksu kvalitete života vezano za uočeni kvalitet društva, Mostar je u odnosu na proteklu godinu „pao“ na ljestvici za jedno mjesto, te se sada nalazi na posljednjem mjesti od 14 promatranih općina.

9.1. Povjerenje u ljude

Kada je riječ o povjerenju u druge ljude, mostarci, sa prosječnom ocjenom povjerenja od 3,62, na skali od 1 do 10, pokazuju da nemaju previše povjerenja u druge ljude, te se po tom pitanju također nalaze na posljednjem mjestu od 14 promatranih općina/gradova. Niti jedan anketirani građanin nije izjavio da se većini ljudi može vjerovati.

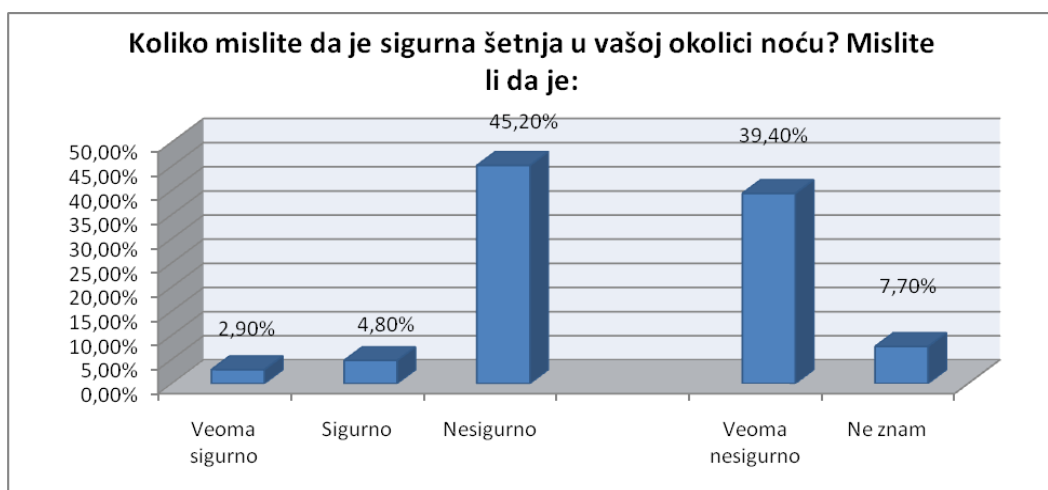

Uzmemo li u obzir probleme izvaranih žiranata, te sva istraživanja vezana za korupciju u BiH, koja je postala gotovo općeprihvaćena pojava (osobito u sferi zapošljavanja, zdravstva, te obrazovanja), nije ni čudo da je razina povjerenja u druge ljude na tako niskoj razini¹⁵.

¹⁵ „Razina korupcije u Bosni i Hercegovini je i u 2011. godini ostala na istoj razini kao i ranijih četiri, pet godina, što se da zaključiti iz izvješća Transparency Internationala o stanju korupcije u svijetu u 2011. godini. Među 183 zemlje koje se nalaze na „Indeksu percepcije korupcije“ te međunarodne organizacije Bosna i Hercegovina

9.2. Sigurno susjedstvo

Kada je riječ o osobnom doživljaju sigurnosti anketiranih građana, koji sami noću šetaju Gradom Mostarom, situacija se znatno pogoršala u odnosu na proteklu godinu. Naime, protekle godine je gotovo polovica anketiranih građana Grada Mostara smatrala da je noćna šetnja u njihovom okruženju uglavnom sigurna, dok se cca. 15% građana osjećalo veoma nesigurno ukoliko se zatekne u noćnoj šetnji Mostarom. Aktualna situacija je sada obratna. Naime, čak oko 85% anketiranih građana osjeća nelagodu prilikom noćne šetnje Gradom Mostarom, a što se može dovesti i u vezu sa povećanjem broja kriminala u Mostaru, što je predstavljeno u narednom paragrafu.

9.3. Sigurnost građana

U ovom segmentu, promatrane su dvije ključne stavke dostupne od strane policije, odnosno, opća sigurnost građana promatrana kroz prizmu teških tj. provalnih krađa, te sigurnost na putevima promatrana kroz broj prometnih nezgoda na području Grada.

Sukladno podacima Policijske uprave Mostar, broj provalnih krađa na području Grada Mostara u 2012. godini je iznosio bio gotovo dvostruko veći nego u 2011. godini, te je iznosio 369 teških krađa. Usporedimo li to sa brojem stanovnika, dobijemo da na 303 stanovnika imamo jednu tešku krađu, što je među nepovoljnijim odnosima u poređenju sa drugim promatranim općinama/gradovima, osobito ako uzmemo u obzir da postoje općine kao što

dijeli od 91. do 94. mjesta sa indeksom od 3,2. To praktično znači da vlasti u Sarajevu, Banjaluci, Mostaru i svim drugim dijelovima zemlje nisu napravile nikakav imalo značajniji napredak u borbi protiv korupcije, odnosno da je borba protiv tog zla i dalje vrlo neučinkovita. Od bivših jugoslovenskih republika Slovenija je najmanje korumpirana. Na 35. je mjestu, a njen indeks je 5,9. Hrvatska i Crna Gora dijele 66. mjesto sa indeksom 4. Makedonija na 69. mjestu ima indeks 3,9. Srbija je po raširenosti korupcije 86 zemlja u svijetu uz indeks 3,3. Kosovo je na 112. mjestu uz indeks 2,9. Najbliže indeksu 10, što bi značilo zemlji bez korupcije je Novi Zeland. Na prvom je mjestu po toj vrsti poštenja sa indeksom od 9,5. Slijede kao druga i treća Danska i Finska sa indeksima 9,4. Izvor: URL: <http://www.voanews.com/bosnian/news/Corruption-BiH-12-1-2011-134852743.html>

je npr. Široki Brijeg gdje na 1882 stanovnika dolazi jedna krađa, ali i općine poput Tuzle gdje je broj teških krađa tako visok da na 100 stanovnika dolazi jedna krađa.

Broj prometnih nezgoda je u 2012. godini iznosio 1033, što znači da na 108 stanovnika u Gradu Mostaru imamo jednu prometnu nezgodu. No, ako uzmemo u obzir da primjerice u prometnijim općinama poput Novog Sarajeva na 40,5 stanovnika dolazi jedna prometna nezgoda, vidimo da je taj odnos u Mostaru ipak dosta povoljan.

9.4. Javne usluge

Lokalna uprava kao servis građana

Iz Gradske uprave Grada Mostara nismo dobili podatak o broju uposlenih u organima uprave na kraju 2012. godine, nego zaključno sa lipnjem 2012.godine. Sukladno dostupnim podacima, broj radnih mjesta u Gradskoj upravi Grada Mostara prema sistematizaciji na dan 30.06.2012.godine bio je 266 (136 državna službenika i 130 namještenika). Na dan 30.06.2012.godine u administrativnoj službi Grada Mostara bile su uposlene 593 osobe, što znači da je 327 osoba primalo plaću iz gradskog Proračuna, iako su te osobe realno označene kao „višak“ radne snage. Gradska uprava je već tijekom 2010. i 2011.godine započela proces racionalizacije radnih mjesta u administrativnoj službi Grada, no ukoliko uzmemo u obzir osjetljivost cjelokupne tematike, jasno je kako će ovaj proces teći jako sporo, a „rezovi“ će, iako bolni, biti i više nego nužni. Naime, uporedimo li ovaj broj sa ukupnim brojem stanovnika, dobijamo podatak da na jednog zaposlenog u lokalnoj upravi dolazi 189 stanovnika, što je daleko ispod europskih trendova gdje je na 1000-1500 stanovnika angažiran 1 administrativac u lokalnoj administraciji.

Upravo se na 23. sjednici Gradskog vijeća Grada Mostara, održanoj 18.01.2011. godine, razmatrala problematika prekobrojnih namještenika u Gradskoj upravi. Kako bi se nužni proces otpuštanja prekobrojnih namještenika učinio što pravičnijim, Gradsko vijeće zatražilo je stalnu suradnju poslodavca i Sindikata. Naglašena je zaštita samohranih majki i hranitelja porodica. Obratit će se pažnja na moguće preraspodjele namještenika na mjesta državnih službenika tamo gdje se zadovoljavaju zakonski preduvjeti. Također i 19 ratnih veterana će moći, ako žele, otići u prijevremenu mirovinu pod povoljnim uvjetima.

Izdvajanje za bruto plaće i naknade uposlenih, te doprinose poslodavca je Rebalansom Proračuna planirano u iznosu od 14.652.630,00 KM, odnosno 26,80% Proračuna, čime se Mostar smjestio na drugo mjesto iza Bihaća od 14 promatranih općina po ukupnom iznosu, koji se izdvaja iz Proračuna za bruto plaće i naknade uposlenih.

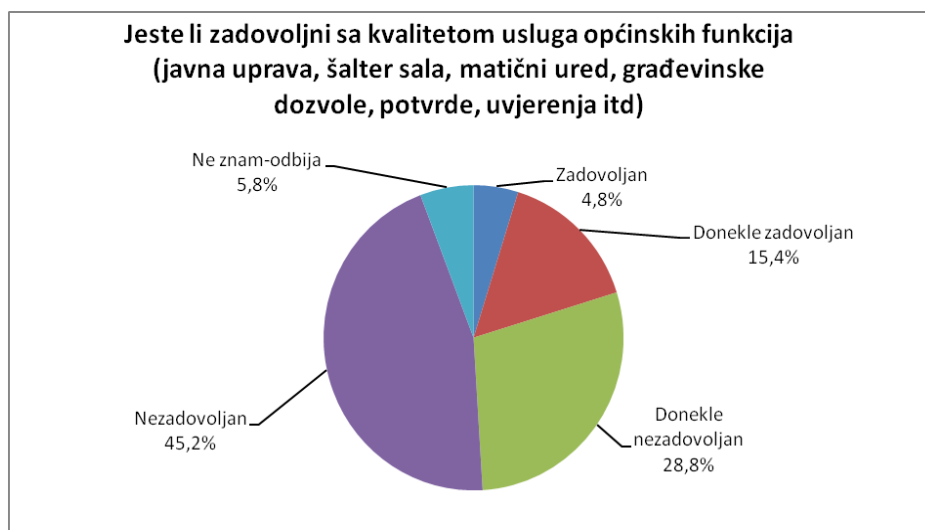
Mjesečni vijećnički paušal u Gradskom vijeću Grada Mostara iznosi 200 KM, a uz ovaj paušal, vijećnici dobiju i 100 KM po svakoj održanoj sjednici GV-a, te 50 KM po održanoj sjednici povjerenstva/odbora GV-a.

U Gradu Mostaru djeluju 43 mjesne zajednice za čije je tekuće održavanje Rebalansom planirano 20.000 KM, odnosno 0,04% Proračuna.

U Gradu Mostaru postoji jedna vrlo moderno uređena šalter sala za pružanje usluga građanima. Putem službene web stranice GV-a¹⁶ dostupni su snimci i izravni prijenosi zasjedanja sjednica gradskog vijeća, te drugi radni materijali o radu GV-a. Preko ove web stranice građani od Vijeća mogu zatražiti informacije i postaviti upit, a to isto tako mogu učiniti putem SMS-a i faksa. Bilo je planirano i omogućavanje zakazivanja sastanaka sa vijećnicima, koji će u tu svrhu dobiti svoj termin kada će biti na raspolaganju i usluzi građanima za sve što ih zanima. Međutim, s obzirom da novi saziv Gradskog vijeća nije izabran, pitanje je kada će građani Mostara moći iskoristiti sve pogodnosti ove web stranice. Postoji također i službena web stranica Grada Mostara¹⁷ na kojoj se građani mogu informirati o aktualnim zbivanjima u Gradu ili o radu i funkcioniranju gradskih službi.

Kvalitet usluga gradskih funkcija

Na pitanje „Jeste li zadovoljni sa kvalitetom usluga općinskih/gradskih funkcija“, podrazumijevajući pri tome servise koje pruža lokalna uprava – šalter sala, matični ured, građevinske i druge dozvole, potvrde, uvjerenja, itd. Oko 74% anketiranih građana je odgovorilo kako je uglavnom nezadovoljno sa istima. Svega oko 5% anketiranih građana je izjavilo da je u potpunosti zadovoljno sa istima.

Da je potrebno sustavno raditi na poboljšanju rada gradske administracije, prepoznali su i vijećnici Gradskog vijeća grada Mostara, koji su na 35.sjednici GV-a (08.12.2011.) usvojili *Mjere za poboljšanje rada administracije Grada Mostara*.

Na istoj sjednici verificirane su *Mjere za prevazilaženje stanja u javnim poduzećima i društvima u (su)vlasništvu Grada Mostara*. Neke od mjera su: Ostvariti veću razinu suradnje

¹⁶ URL: <http://www.vijece.mostar.ba/>

¹⁷ URL: <http://www.mostar.ba/pocetna.html>

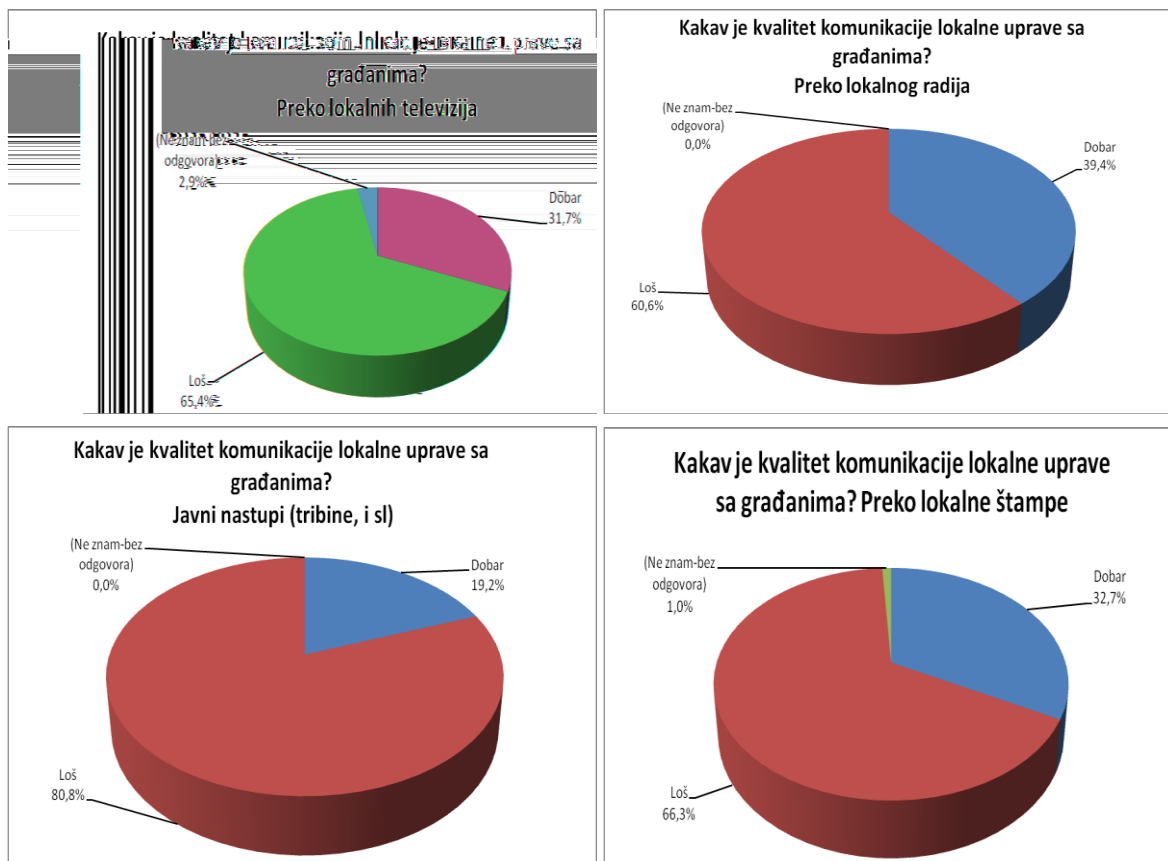
sa resornim Odjelom na način da postoji dovoljno vremena za sagledavanje problema i iznalaženje rješenja; Odlučivanje i donošenje pratećih Odluka i akata od strane Gradonačelnika i Gradskog vijeća; Podignuti transparentnost u radu na veću razinu; Kontinuirano izvještavati javnost o radu; Racionalizirati troškove; Članovi nadzornih odbora trebaju uspostaviti redovnu koordinaciju sa Gradom te za sve planirane Odluke na vrijeme tražiti odgovarajuća mišljenja i suglasnosti; Održavanje vanrednih Skupština (30 dana); Zatražiti od Uprava Poduzeća Planove poslovanja sa dinamikom prevazilaženja problema; NO-i trebaju sagledati stupanj odgovornosti Uprava u slučajevima dugogodišnjih gubitaka; Utvrditi raspone plaća Uprava-menadžmenta poduzeća i uskladiti iste sa uspjehom u poslovanju prema kriterijima....; Usklađivanje naknada članovima NO sukladno uspjehu u poslovanju prema kriterijima....; Uspostava savjetodavnog tijela za poduzeća i društva uz tromjesečno izvještavanje gradonačelniku i Gradskom vijeću o stanju; Izvršiti i analizirati strukturu uposlenih u gradskim poduzećima sa osvrtom na struku, znanje, sposobnosti i dosadašnje rezultate rada; Izrada sanacijskih programa u Poduzećima i Društvima (gdje je potrebno) sa jasno utvrđenom dinamikom; Donijeti čvrst dinamički plan za svako Javno poduzeće koji će menadžment i nadzorni odbor pratiti i provoditi; NO-i trebaju utvrditi kriterije odgovornosti Uprava; Sva poduzeća koja posluju sa gubitkom treba da idu na minimum plaća, NO-i prilikom izbora Uprave trebaju sagledati rezultate dosadašnjeg rada, Prijem radnika u Javna poduzeća treba se vršiti zakonskim putem.(Javni oglasi, natječaji); Isvršiti reviziju poslovanja u skladu sa Zakonom; NO mora pratiti da Uprava vodi računa o osposobljenosti, stručnom usavršavanju i educiranju svih zaposlenih, Uspostaviti Politiku kvaliteta u svim Poduzećima i Društvima.

Ostaje za vidjeti, hoće li nova lokalna vlast Grada Mostara, kada ista bude izabrana, ažurno i sustavno provoditi navedene mjere ili će i one ostati samo „mrtvo slovo na papiru“.

Kvalitet komunikacije lokalne uprave i građana

Ispitanicima je također postavljeno i pitanje u vezi kvaliteta komunikacije lokalne uprave sa građanima, razdvajajući odgovore na lokalne TV i radio stanice, tiskane medije te javne sastanke sa građanima.

Anketirani građani Grada Mostara uglavnom smatraju da je kvalitet komunikacije lokalne uprave sa građanima loš, bez obzira na medij kojim se isti koristili. Baš kao i prethodne godine, najlošije je ocijenjen kvalitet komunikacije lokalne uprave putem javnih nastupa (tribina i sl.). Naime, čak 81% građana smatra da je isti jako loš, te bi lokalna vlast svakako više pažnje trebala posvetiti upravo ovom pitanju.

Komunalne usluge

Odvoz otpada

Cijena odvoza otpada za fizička lica iznosi 2,90 KM¹⁸ po članu domaćinstva, odnosno jedinstvena cijena za domaćinstva sa 5 i više članova iznosi 12,50 KM¹⁹, što je na razini cijena iz 2008. Godine.

Odvozom otpada obuhvaćeno je 100% domaćinstava užeg gradskog područja Grada Mostara, dok su periferni dijelovi grada obuhvaćeni sa cca. 95% odvoza smeća²⁰.

Međutim, zbog određenog broja neplatiša kao i neriješenog stanja oko statusa javnih komunalnih poduzeća (Komos d.o.o. i J.P. Parkovi) koja su samo na papiru ujedinjena u jedno poduzeće (Komunalno d.o.o.) i jedinstvena za cijeli Grad, zna se dogoditi da se odvoz smeća u pojedinim dijelovima Grada Mostara privremeno obustavi, što, posebno u ljetnim mjesecima, predstavlja ozbiljan problem i mogućnost za širenje raznih zaraza.

Sukladno podacima Odjela za privredu/gospodarstvo, komunalne i inspeksijske poslove Grada Mostara problemi u gospodarenju komunalnim i ostalim otpadom „vežu se prije svega za lošu organizaciju i tehničku opremljenost komunalnih poduzeća, odnosno starost

¹⁸ PDV uključen u ovaj iznos

¹⁹ Ebenda

²⁰ Procjenjuje se da je razina naplate usluge prikupljanja i odvoza komunalnog otpada između 50-70%.

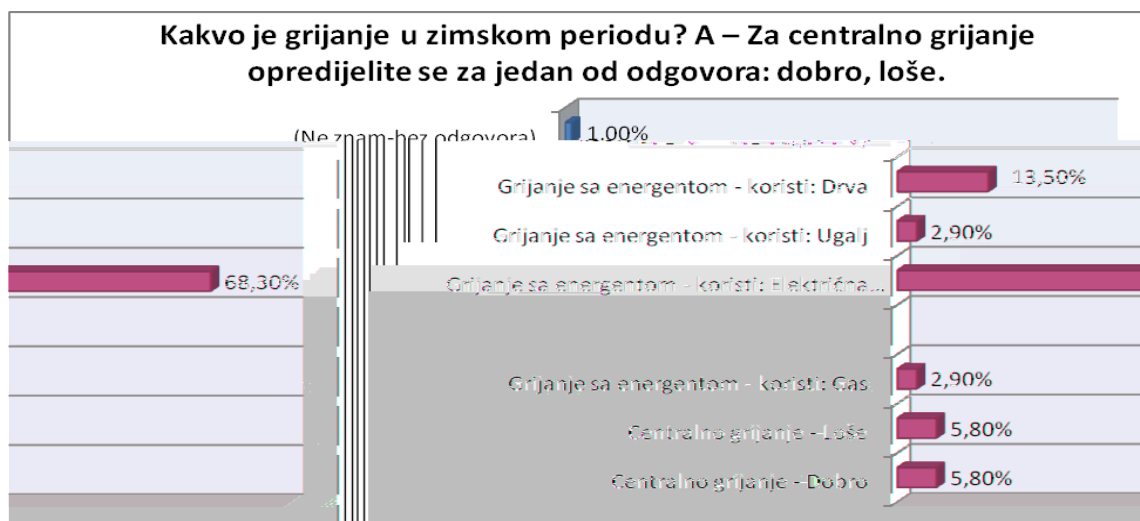
posuda za odlaganje, kao i neodgovorno ponašanje građana koji odlažu otpad van posuda za odlaganje, kao i na brojnim divljim deponijama.“ Prema procjenama ovog Odjela „u gradu ne postoji dovoljan broj adekvatnih posuda za odlaganje komunalnog otpada, a postojeće se ne prazne i ne dezinficiraju dovoljno često.“ Građani ponekad i sami pomjeraju i grupiraju takve posude na pojedine lokacije jer ih ne žele blizu svojih stambenih prostora. Tako su se u gradu na pojedinim lokacijama stvorile mini deponije sa desetak i više kontejnera (npr. Bijeli Brijeg, Tržnica i dr.). Također, brojne lokacije za kontejnere uzurpirane su ilegalnom gradnjom.

Kao neka od mogućih rješenja navodi se kao prioritetno „ustrojavanje efikasnog komunalnog poduzeća koje bi pružalo kvalitetnu uslugu prikupljanja i odvoza komunalnog otpada, što bi stvorilo i uvjete za podizanje naplate usluga. Također je potrebno napraviti i procjenu potrebnog broja posuda za otpad, te pojačati rad nadležnih inspekcija i edukaciju građana, te uvesti sustav razdvajanja i reciklaže otpada.“

Grijanje u zimskom razdoblju

U kontekstu kvalitete grijanja, ispitanicima je postavljeno pitanje da jednostavnim odgovorima dobro i loše ocijene centralno grijanje u zimskom razdoblju ili ukoliko ga nemaju, da se izjasne koji energent koriste za zagrijavanje prostora.

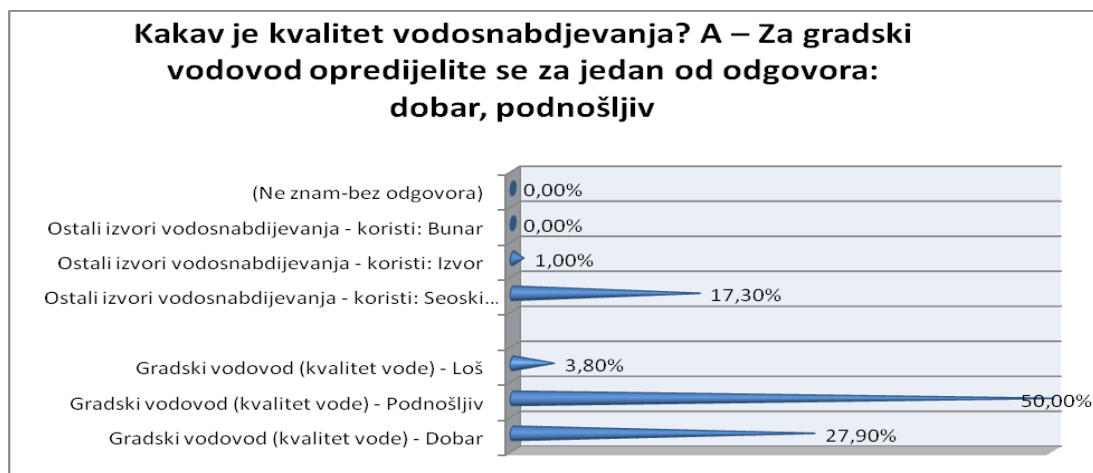
Više od dvije trećine anketiranih građana Grada Mostara se grije na električnu energiju, a od oko 12% anketiranih, koji imaju (vlastito) centralno grijanje, mišljenja su jednako podijeljena oko toga je li ono dobro ili loše.

Kvalitet vodosnabdijevanja

Ispitanicima koji koriste gradski vodovod je postavljeno pitanje o kvaliteti vodosnabdijevanja, dok se od ostalih tražilo izjašnjenje kakvu alternativnu vrstu vodosnabdijevanja koriste. Polovica onih koji koriste gradski vodovod ocijenila je da je

kvalitet vodosnabdijevanja podnošljiv. Detaljniji pregled odgovora dat je u grafikonu koji slijedi:

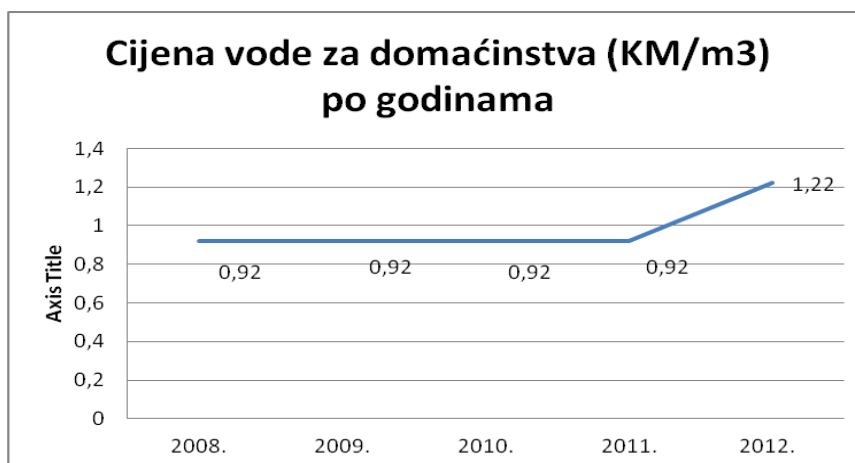

Oko 80% domaćinstava je priključeno na gradski vodovod, a u ljetnim razdobljima još uvijek dolazi do problema u vodosnabdijevanju, što je najizraženije u prigradskim naseljima od kojih neki ostaju bez vode. Naime, još uvijek neka domaćinstva u prigradskim naseljima (kao npr. Goranci, Bijelo Polje, Vrapčići, Kruševo...) nemaju vodu za piće jer nisu pokriveni gradskim vodovodom. Ono što je nužno potrebno Mostaru je rekonstrukcija vodovodne mreže. S druge strane veliki problem također zadaju poplave koje su na mostarskim ulicama i već pomenutim prigradskim naseljima, svakodnevica u kišnoj sezoni. Prema programu zajedničke komunalne potrošnje koju je usvojilo GV, svako dva mjeseca se čiste slivnici i slivnički kanali, međutim, to je očito nedovoljno, jer ulice i dalje bivaju poplavljene, pri svakoj većoj količini oborina.

Prije 15-ak godina struktura grada i kapacitet kanalizacije je bio takav da su se mogle zadovoljiti sve potrebe i problemi nisu bili tako učestali, međutim danas se Grad strukturno proširio, a kanalizacijski sustav je ostao gotovo isti, ne doživjevši nužno proširenje. Problemu je dodatno doprinijela i neplanska kao i bespravna gradnja brojnih objekata, na čijem je rješavanju i uklanjanju Grad Mostar počeo raditi krajem 2011. Godine.

Cijena vode za domaćinstva je u 2011. godini iznosila 0,92 KM/m³²¹, međutim, u 2012. godini došlo je do poskupljenja iste za čak 0,30KM.

²¹ PDV uključen.

Ispitanike smo također upitali imaju li razloga da se žale na kvalitet vode za piće, te je oko polovica anketiranih građana navela da postoje određeni razlozi da se žale na kvalitet iste, a oko 39% anketiranih smatra da je kvalitet vode za piće dobar, te nemaju razloga da se žale na isti.

Imate li razloga žaliti se na:					
	Veoma mnogo razloga	Mnogo razloga	Neki razlozi	Nema razloga	(Ne znam)
Kvalitet vode	6.7%	8.7%	33.7%	38.5%	12.5%

9.5. Kultura, šport, rekreacija, turizam

Iako je kulturno i turističko središte središnjeg dijela hercegovačke regije, u Gradu Mostaru do lipnja 2012. godine nije postojalo kino, a isto je otvoreno u sklopu novog trgovačko-poslovnog centra Mepas Mall. Do tada su se projekcije odabranih filmova održavale na različitim lokacijama (npr. OKC Abrašević, Hrvatski dom Herceg Stjepan Kosača i sl). Grad Mostar ima i svoju filmsku manifestaciju tzv. Dane filma Mostar čiji je pokretač Kazališno-filmska udruga Oktavijan, a jedan od pokrovitelja ove manifestacije je i Grad Mostar.

U Gradu Mostaru također djeluje 5 kazališta, 1 muzej, 4 galerije, 4 doma kulture (u aktivnoj uporabi). U Gradu Mostaru postoji 12 ustanova kulture kojima je Grad osnivač, a to su: JU Muzej Hercegovine, JU Narodna biblioteka-Odjel dječja biblioteka Mostar, Centar za kulturu Mostar, Hrvatski dom Herceg Stjepan Kosača, Muzički centar Pavarotti Mostar, Lutkarsko kazalište Mostar, Pozorište lutaka u Mostaru, Mostarski teatar mladih, Simfonijski orkestar Mostar, Kulturni centar Mostar Sjever-Potoci, Dom kulture Blagaj, Narodno pozorište Mostar.

Zadovoljstvo sa ponuđenim kulturnim sadržajem

Od ispitanika je zatraženo da izraze svoje (ne)zadovoljstvo ponuđenim kulturnim sadržajem. Unatoč festivalima kulture kao što su „Mostarska liska“, „Mostarsko proljeće“, „Dani Matice hrvatske“, „Šantićeve večeri poezije“, „Dani filma“, te brojne druge, velika većina anketiranih građana Grada Mostara uglavnom nisu zadovoljni sa ponuđenim sadržajima u institucijama kulture u Mostaru. Više u tabeli koja slijedi:

Zadovoljstvo sa ponuđenim kulturnim sadržajem:					
	Zadovoljan/a	Uglavnom zadovoljan/a	Nezadovoljan/a	Ne znam/Bez odgovora	Odbija
Kazalište	6.7%	6.7%	85.6%	1.0%	0.0%
Muzej	1.9%	2.9%	94.2%	1.0%	0.0%
Biblioteka	1.0%	4.8%	91.3%	2.9%	0.0%
Galerija	2.9%	5.8%	90.4%	1.0%	0.0%
Koncert	3.8%	9.6%	85.6%	1.0%	0.0%

Zadovoljstvo sa ponuđenim športskim sadržajem

Iz gradskog proračuna se putem Športskog saveza Grada Mostara financiraju cca. 94 športska kolektiva. Budući Grad Mostar nema Prostorni plan za prostor cijelog grada, podaci o postojećim objektima športske infrastrukture su samo približni, a to su:

- Stadion za veliki nogomet i atletiku – 1
- Stadion za veliki nogomet – 4
- Teren za veliki nogomet – 8
- Stadioni za mali nogomet i rukomet sa rasvjetom i tribinama – 6
- Tereni za mali nogomet – 21
- Tereni za košarku – 4
- Tenis centar – 1
- Tereni za tenis – 4
- Tereni za boćanje- 5
- Školska igrališta – 29
- Športska dvorana – 1
- Školske dvorane 23 (od kojih se jedan koristi kao dvorana za natjecanja)
- Dvorana za stolni tenis – 1
- Trim staza – 1
- Bazen (u privatnom vlasništvu) - 1

Ono što je već duže vrijeme najavljivano je izgradnja gradske športske dvorane, međutim, zbog nedostatka novca, te cjelokupne političke situacije, na završetak ovog projekta, mostarci će morati pričekati neka bolja vremena. Ono što također nedostaje Gradu Mostaru su uređene biciklističke staze kroz centar grada.

Baš kao što smo prethodno naveli za institucije kulture, oko 81% anketiranih građana nije zadovoljno sa ponuđenim športskim terenima i mogućnostima za rekreaciju u Gradu Mostaru.

Izdvajanje iz proračuna za rekreaciju, kulturu i religiju

Rebalansom Proračuna izdvajanja za rekreaciju, kulturu i religiju gotovo su dvostruko smanjena u odnosu na prethodnu godinu, te je za navedenu stavku u 2012. godini planirano ukupno 3.748.289,00 KM, odnosno 6,7% Proračuna, te je ovime još jednom potvrđena opće poznata teza da se u doba krize najveći rezovi dešavaju upravo kod djelatnosti iz oblasti športa i kulture.

III POREĐENJE MEĐU PROMATRANIM GRADOVIMA I OPĆINAMA

1. Poređenje među promatranim općinama i gradovima po setovima indikatora objektivne kvalitete života

1.1. Ekonomska situacija

Ovaj set indikatora uključivao je sljedeće indikatore čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvalitete života građana: razina prihoda (BDP, prihodi po domaćinstvu), razina siromaštva, dugove domaćinstva, subjektivno ekonomsko naprezanje (sastavljanje „kraja s krajem“), i prosječnu plaću u općini.

Grad/Općina	Broj bodova (max 14,4)
Banja Luka	10,44
N. Sarajevo	9,522
Š. Brijeg	8,899
Mostar	7,41
Livno	6,239
Travnik	5,713
Zenica	5,622
Doboj	5,291
Bihać	5,204
Bijeljina	5,108
Tuzla	4,97
Trebinje	4,489
Foča	3,997
Pale	3,378

BDP po glavi stanovnika u općinama²² za 2011. godinu varirao je od 5.600 i 5.844 KM u Foči i Doboju, do 10.963 i 18.827 u Banja Luci i Novom Sarajevu. Ove općine/gradovi zauzimale su slične pozicije i kada je u pitanju istraživanje provedeno godinu dana ranije, s tim što je generalno u većini općina došlo do blagog povećanja BDP-a nakon godinu dana. Razina BDP-a u svim općinama u 2011. godini data je u Aneksu 3, tabela 3.

Prema rezultatima istraživanja, najveće prosječne prihode po domaćinstvu ostvaruju stanovnici Širokog Brijega, oko 1.655 KM mjesečno, dok je ovaj iznos najmanji u Palama, oko 565 KM. Istovremeno, procenat domaćinstava sa prihodom manjim od 600 KM u Širokom Brijegu je 6,3%, a u Bihaću preko 40%.

Najveća prosječna neto plaća u promatranim općinama u 2012. godini bila je u Novom Sarajevu, 1.038 KM, dok je najniža prosječna plaća u Travniku, 694 KM. Ove dvije lokalne zajednice bile su na čelu, odnosno začelju liste i u istraživanju provedenom godinu dana ranije.

Najveći broj ispitanika koji je imao većih poteškoća “sastaviti kraj s krajem” je na području općina Trebinje, Pale i Foča, a upravo ove općine bile su na začelju tabele i u istraživanju provedenom godinu dana ranije. Grad Banja Luka nalazi se najbolje pozicioniran po ovom istraživačkom pitanju kako ove, tako i protekle godine.

²² U vrijeme finalizacije izvješća nije bilo dostupnih podataka za 2012. godinu. Za procjenu BDP-a po općinama korišćena je formula Federalnog zavoda za razvoj, gdje se kao ulazni podatci koriste broj zaposlenih i prosječna plaća u općini i entitetu, te BDP entiteta.

Najveću učestalost dugovanja (za plaćanje računa, komunalije, struja, itd.) domaćinstava imali su ispitanici na području Pala, Mostara i Foče, a najpovoljnija situacija po ovom parametru bila je u Travniku i Širokom Brijegu.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivnu kvalitetu života, maksimalno je mogao odnijeti 14,4 bodova i u tom smislu predstavlja najznačajniji od 8 setova indikatora. Spisak poretka promatranih općina prema ovom setu indikatora dat je u tabeli.

1.2. Stanovanje i lokalno okruženje

Grad/Općina	Broj bodova (max. 9,6)
Š. Brijeg	8,804
Livno	6,889
N. Sarajevo	6,815
Tuzla	6,717
Travnik	6,667
Pale	6,625
Doboj	6,624
Banja Luka	6,533
Bijeljina	6,504
Mostar	6,369
Bihać	6,365
Trebinje	6,351
Foča	6,337
Zenica	6,114

Ovaj set indikatora uključivao je sljedeće indikatore čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvalitete života građana: vlasnička struktura domaćinstava (osobno vlasništvo, najam), površina stambenog prostora i osobno zadovoljstvo ispitanika vlastitim smještajem.

Prema rezultatima istraživanja, prosječna površina stambenog prostora u svim promatranim općinama je 73m². Najveću prosječnu kvadraturu stambenog prostora imaju ispitanici u Širokom Brijegu, čak 130m², dok u ostalim promatranim gradovima ona varira od 63m² do 76m². U svim općinama, prosječna ocjena vlastitog smještaja na skali od 1 do 10 bila je iznad 5, i to najniža u Zenici (5,7) a najviša u Širokom Brijegu (8,8). Najveći pad u odnosu na istraživanje provedeno godinu dana ranije napravila je Zenica, sa 2. na posljednje mjesto, dok je Široki Brijeg zadržao prvu poziciju.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivnu kvalitetu života, maksimalno je mogao odnijeti 9,6 bodova.

Spisak poretka promatranih općina prema ovom setu indikatora dat je u tabeli.

1.3. Zaposlenje, obrazovanje i vještine

Ovaj set indikatora uključivao je sljedeće indikatore čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvaliteta života građana: zaposlenost, izdvajanja iz proračuna za obrazovanje, uočena sigurnost posla (procjena vjerovatnoće za gubitak zaposlenja), te obrazovanje i vještine (korištenje interneta, stručno usavršavanje i razne obuke).

Prema rezultatima istraživanja, najpovoljnija situacija po pitanju broja uposlenih osoba je na području općine Novo Sarajevo, gdje na 3 stanovnika dolazi 1 uposleni. Slijede Banja Luka, Tuzla, Mostar i Trebinje sa oko 4 stanovnika na 1 uposlenog. Najteža situacija u ovoj oblasti je u općinama Livno i Foča, gdje na oko 7 stanovnika dolazi 1 uposlena osoba. Redoslijed općina po ovoj kategorizaciji nije se promijenio u odnosu na godinu dana ranije, ali je primijetno blago pogoršanje stanja u većini promatranih općina po pitanju broja uposlenih osoba.

Grad/Općina	Broj bodova (max. 12)
Š. Brijeg	9,441
Banja Luka	8,302
Trebinje	7,784
Mostar	7,759
N. Sarajevo	7,529
Tuzla	6,965
Zenica	6,022
Bijeljina	5,295
Travnik	5,264
Livno	5,079
Pale	5,031
Bihać	4,55
Doboj	4,348
Foča	2,97

Najmanja vjerojatnoća gubitka posla po vlastitoj procjeni ispitanika je na području općine Tuzla, a najveća u Foči, Livnu i Palama.

Najveća proračunska izdvajanja u 2012. godini za oblast obrazovanja bila su na području općine Široki Brijeg (čak preko 18%), zatim slijede Livno (13,3%), Trebinje (10,8%) i Mostar (9,6%) a na začelju se nalaze Pale i Bihać, sa ispod 0,5% izdvajanja za oblast obrazovanja. Promatrajući generalno, u većini općina povećan je udio proračuna namijenjen oblasti obrazovanja u odnosu na 2011. godinu.

U svim promatranim općinama, izuzetno je nizak postotak onih koji su u 2012. godini imali neki dodatni vid obrazovanja (u prosjeku 17% od broja ispitanih), u vidu tečajeva, treninga, i sl., što je ipak blago povećanje u

odnosu na 2011. godinu kada je taj postotak bio ispod 15%. Od malog broja ispitanika koji su imali tečajeve i obuke, većina se odnosila na obuke vezane za sadašnji posao i strane jezike, zatim računalu. Indikativno je da je vrlo mali broj ispitanika prošao obuke doškologovanja i prekvalifikacije zavoda za upošljavanje (3,9%).

Internet svakodnevno koristi skoro 70% ispitanika na području Grada Banja Luka, dok je u Bihaću i Foči takvih ispod 15%, a čak 65% - 70% ispitanika u ovim općinama odgovorilo kako uopće ne koristi internet.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivnu kvalitetu života, maksimalno je mogao odnijeti 12 bodova. Spisak poretka promatranih općina prema ovom setu indikatora dat je u tabeli.

1.4. Struktura domaćinstva i odnosi u obitelji

Općina/Grad	Broj bodova (max. 12,8)
Banja Luka	11,443
Š. Brijeg	10,771
Zenica	10,01
Mostar	9,619
N. Sarajevo	9,274
Tuzla	8,966
Livno	8,774
Travnik	8,749
Pale	8,531
Bihać	8,275
Foča	7,597

Ovaj set indikatora, zbog specifičnosti i širine oblasti koju obuhvaća, uključivao je samo 2 ključna indikatora, i to prirodni priraštaj stanovništva i zadovoljstvo obiteljskim životom.

Prema rezultatima istraživanja, od promatranih 14 općina, 9 ima negativan prirodni priraštaj. Među ostalima sa pozitivnim prirodnim priraštajem, najbolja situacija je u Banja Luci i Zenici, iako se u većini općina može konstatirati pogoršanje u odnosu na 2011. godinu, što je i generalni trend u većini općina u posljednjih nekoliko godina.

Trebinje	7,386
Doboj	6,093
Bijeljina	5,203

Zadovoljstvo obiteljskim životom u prosjeku je u svim općinama dobilo relativno visoku ocjenu na skali od 1 do 10, i ona se kreće od oko 6,5 u Bihaću i Trebinju, pa do 8,5 u N.

Sarajevu i 9,4 u Širokom Brijegu.

Broj članova po domaćinstvu u promatranim općinama varira od oko 2 u Bihaću, do oko 3,5 u Širokom Brijegu i Mostaru, međutim, nije jednostavno dati kvalifikaciju u kojoj mjeri utjecaj na vrijednost ovog indikatora ima nizak prirodni priraštaj, a u kojoj mjeri stupanj odvajanja mladih i zasnivanje obitelji.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivnu kvalitetu života, maksimalno je mogao odnijeti 12,8 bodova. Spisak poretka promatranih općina prema ovom setu indikatora dat je u tabeli.

1.5. Zdravlje i zdravstvo

Općina/Grad	Broj bodova (max. 13,6)
Trebinje	12,708
Bijeljina	12,64
Foča	9,997
Livno	9,474
Pale	9,474
Banja Luka	9,202
Doboj	8,697
Tuzla	8,534
N. Sarajevo	8,244
Bihać	7,771
Travnik	7,556
Mostar	7,101
Š. Brijeg	6,755
Zenica	6,047

Ovaj set indikatora uključivao je sljedeće indikatore čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvalitete života građana: ocjena kvalitete zdravstvenih usluga i pristupačnost zdravstvenih ustanova, broj liječnika u primarnoj zdravstvenoj zaštiti (PMZ), te proračunska izdvajanja za zdravstvo.

Prema rezultatima istraživanja, najpovoljniji omjer broja stanovnika na jednog liječnika u PMZ je u Mostaru, gdje na oko 550 stanovnika dolazi 1 liječnik, što je značajno poboljšanje u odnosu na istraživanje provedeno godinu dana ranije. Slijede Trebinje i Novo Sarajevo, a najnepovoljnija situacija je u općinama Livno i Bihać, gdje na oko 1.300 stanovnika dolazi 1 liječnik u PMZ. Ipak, može se konstatirati da je u većini promatranih općina blago poboljšan omjer liječnika i broja stanovnika u odnosu na period od prije godinu dana.

Zadovoljstvo pruženim zdravstvenim uslugama temeljeno je na upitima koji su se odnosili na troškove kako bi se došlo do liječnika, udaljenost do ambulate, kašnjenje u dobijanju pomoći, te čekanje na uslugu liječnika tijekom dana. Gledano prosječno za sva 4 pitanja, najviše razloga da se žale imali su ispitanici sa područja Zenice i Mostara, dok je najbolja situacija na području Livna, Bijeljine, Foče i Pala.

Proračunska izdvajanja za oblast zdravstva iz općinskih proračuna u 2012. godini varirala su od 1,7% u Trebinju i 1,5% u Bijeljini, dok Široki Brijeg i Novo Sarajevo nisu izdvajali

proračunska sredstva za zdravstvo u 2012. godini²³. Među promatranim općinama u FBiH, najviša izdvajanja za zdravstvo imali su Travnik i Zenica, oko 0,4% od ukupnog proračuna općine.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivnu kvalitetu života, maksimalno je mogao odnijeti 13,6 bodova. Rang lista promatranih općina prema ovom setu indikatora data je u tabeli.

1.6. Infrastruktura

Općina/Grad	Broj bodova (max. 4,8)
Doboj	3,874
Trebinje	3,593
Livno	3,572
Pale	3,493
Š. Brijeg	3,455
Travnik	3,334
Bijeljina	3,305
N. Sarajevo	3,282
Tuzla	3,145
Foča	3,012
Bihać	3,007
Zenica	2,985
Banja Luka	2,615
Mostar	2,593

Ovaj set indikatora uključivao je (ne)zadovoljstvo sljedećim parametrima čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvalitete života građana: električna mreža, sustav vodosnabdijevanja, kanalizacija, grijanje, školski objekti, zdravstveni objekti, putovi i ulice, te internet infrastruktura, sa ponuđenim odgovorima zadovoljan, djelimično zadovoljan i nezadovoljan.

Gledano prosječno za sve promatrane kategorije infrastrukture, najmanje zadovoljstva infrastrukturom iskazali su ispitanici sa područja Mostara i Banja Luke, dok je najviše zadovoljstva infrastrukturom iskazano na području Doboja, Trebinja i Livna. Iako ispitanicima nisu izravno postavljena pitanja zadovoljstvom cijene pojedinih usluga koje imaju veze sa promatranim kategorijama infrastrukture (npr. vodosnabdijevanje, el. energija, grijanje), na temelju datih odgovora može se konstatirati da je i taj parametar utjecao na davanje odgovora u svezi zadovoljstva

infrastrukturom.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivnu kvalitetu života, maksimalno je mogao odnijeti 4,8 bodova. Spisak poretka promatranih općina prema ovom setu indikatora dat je u tabeli.

²³ Zdravstvo u FBiH u potpunoj je mjerodavnosti kantona, ali Zakon o lokalnoj samoupravi ne sprječava općine da u cilju poboljšanja kvalitete zdravstvenih usluga i kvalitete života građana izdvajaju sredstva za ovu namjenu. Navedena tvrdnja ipak ne sugerira općinama koje izdvajaju mala sredstva za ovu oblast da to u svakom slučaju čine, nego da sagledaju realne potrebe građana i proračunske mogućnosti i u oblastima koje nisu izravna mjerodavnost lokalne samouprave.

1.7. Životna sredina

Općina/Grad	Broj bodova (max. 4,8)
Pale	4,8
Livno	4,486
Doboj	4,392
Š. Brijeg	4,375
Travnik	4,255
Tuzla	4,093
Bijeljina	3,995
N. Sarajevo	3,987
Foča	3,976
Trebinje	3,923
Banja Luka	3,367
Bihać	2,967
Zenica	2,536
Mostar	1,981

Ovaj set indikatora, zbog specifičnosti i širine oblasti koju obuhvaća, uključivao je samo 3 ključna indikatora vezana za životnu sredinu u lokalnom okruženju, odnosno pritužbe građana na zagađenost zraka, buku i divlje deponije.

Najviše razloga za pritužbe na zagađenje zraka imali su ispitanici na području Zenice i Mostara, a najmanje u Palama, Livnu i Širokom Brijegu. Na buku se u najvećoj mjeri žale ispitanici sa područja Mostara, gdje je istovremeno i najveći problem sa divljim deponijama. Ovakav stav ispitanika sa područja Mostara bio je prisutan i prilikom istraživanja koje je provedeno godinu dana ranije. Istovremeno, općina Pale zadržala je i osnažila poziciju lokalne zajednice sa najboljim stanjem po pitanju životne sredine, gdje 100% ispitanika nije imalo razloga da se žali ni na jedan od tri uključena parametra.

1.8. Uočeni kvalitet društva

Općina/Grad	Broj bodova
Pale	4,893
Š. Brijeg	4,549
Doboj	4,384
Foča	4,263
Trebinje	4,252
Livno	4,16
Zenica	4,135
Bijeljina	3,806
Tuzla	3,781
Banja Luka	3,774
Travnik	3,742
N. Sarajevo	3,283
Bihać	3,224
Mostar	2,816

Ovaj set indikatora uključivao je sljedeće indikatore čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvalitete života građana: povjerenje u ljude, sigurno susjedstvo, sigurnost građana (opća sigurnost i sigurnost u prometu), javne usluge (efikasnost i efektivnost lokalne uprave kao servisa građana, komunalne usluge), kultura, šport i rekreacija.

Rezultati istraživanja govore da je generalno u svim pomatranim općinama niska razina povjerenja u ljude, što govori između ostalog o općoj slici bosanskohercegovačkog društva. Ipak, došlo je do blagog poboljšanja u odnosu na istraživanje provedeno godinu dana ranije, kada je samo u jednoj od promatranih općina data prosječna ocjena iznad 5, a na skali od 1 do 10. U ovogodišnjem istraživanju, ispitanici na području općina Pale, Doboj, Foča i Široki Brijeg dali su ocjene između 6 i 7. Najniža prosječna ocjena stupnja povjerenja u ljude data je u Mostaru, 3,6.

U poređenju sa brojem stanovnika, najveći broj teških/provalnih krađa zabilježen je u Tuzli, gdje je ukupan broj teških krađa u 2012. godini nešto preko 1.300, odnosno jedna krađa na

100 stanovnika, što je ipak značajno smanjenje u odnosu na 2011. godinu²⁴. Skoro isti odnos je i u Novom Sarajevu, koje je istovremeno i u najlošijem položaju po pitanju prometnih nezgoda, 1860 nezgoda ili jedna na 40 stanovnika – skoro identično kao i 2011. godine. Najpovoljnija situacija po pitanju teških krađa je u Širokom Brijegu (1880 st. na 1 krađu, značajno bolje nego 2011. godine kada je Š. Brijeg također imao najbolji rezultat), ali i Trebinju i Foči, gdje je omjer 1100 odnosno 1050 stanovnika na 1 krađu. Najmanje prometnih nezgoda u odnosu na broj stanovnika u 2012. godini desilo se u Palama, samo 69 nezgoda, odnosno jedna na 390 stanovnika, a ova općina je najbolju poziciju sa sličnim omjerom držala i godinu dana ranije.

Istovremeno, ispitanici su noćne štetnje kao sigurne u najvećoj mjeri ocijenili na području općina Široki Brijeg i Foča, a najlošiju ocjenu ovaj indikator dobio je u Mostaru i Novom Sarajevu, koje je zadnje mjesto na rang listi po ovom indikatoru imalo i godinu dana ranije.

Lokalna uprava kao servis građana

Administrativni aparat u svim općinama još je glomazniji i skuplji nego što je to bio ranije. Lokalna zajednica sa najvećim brojem uposlenih u lokalnoj administraciji u odnosu na broj stanovnika je Trebinje, gdje na jednog administrativca dolazi manje od 170 stanovnika. Ne zaostaje ni Foča i Mostar, sa omjerom 172, odnosno 189 administrativaca na jednog stanovnika. Godinu dana ranije, sve tri spomenute općine imale su bolji odnos nego sada. Najpovoljniji odnos među promatranim općinama i gradovima ima Banja Luka, sa 669 stanovnika na jednog administrativca. Slijede Travnik i Zenica, sa 505 odnosno 400 stanovnika na jednog uposlenog u lokalnoj administraciji. Radi poređenja, težnje razvijenih zemalja EU u kontekstu funkcionalnosti i efikasnosti administrativnog aparata idu ka 1 – 1,5 promila, odnosno 1 administrativca na 1000-1500 stanovnika.

Istovremeno, promatrane općine značajna sredstva izdvajaju za financiranje administrativnog aparata, i to u rasponu od 13,2%²⁵ kao što je slučaj u Banja Luci, do 28,5% u Bihaću. Naknade vijećnicima još drastičnije variraju od 220 KM u Livnu, do 850 KM u Banja Luci. Kada su u pitanju izdvajanja za najučestaliji vid sudjelovanja građana u procesima donošenja odluka na lokalnoj razini – mjesne zajednice, najviša izdvajanja su u općini Tuzla i čine 1% od ukupnog proračuna, dok nekoliko lokalnih zajednica (Banja Luka, N. Sarajevo, Foča i Pale) nisu planirali izdvajanja za rad mjesnih zajednica u 2012. godini.

Najveću razinu zadovoljstva kod usluga koje pruža lokalna administracija (šalter sala. matična služba, građ. dozvole, potvrde, itd.) izražen je kod ispitanika na području općina

²⁴ 2021 teška krađa, ili 1 krađa na 65 stanovnika

²⁵ U Gradu Doboju u 2012. godini sredstva namijenjena za primanja lokalne administracije činila su udio od 12,7% od ukupnog proračuna, ali iz razloga velikog kreditnog zaduženja koje je povećalo ukupnu proračunsku masu. u 2011. godini, u Doboju su izdvajanja za plaće administracije činila preko 30% udjela u lokalnom proračunu.

Trebinje i Livno, a najmanji kod ispitanika sa područja Grada Mostara. Istovremeno, kvaliteta komunikacije lokalne uprave sa građanima kroz različite vidove (tv, radio, tisak, javni događaji...), u prosjeku je najbolje ocijenjen u Travniku, a najlošije u Širokom Brijegu.

Komunalne usluge

U oblasti komunalnih usluga, nalazi CCI govore kako u promatranim općinama, najskuplju vodu piju građani Bijeljine i Tuzle, sa cijenom od 1,39 KM/m³, odnosno 1,24 KM/m³. Za razliku od njih, građani Zenice vodu plaćaju svega 0,47 KM/m³. Ako se vodovod i kanalizacija gledaju kao jedinstven sustav, građani Bijeljine plaćaju drastično najveću cijenu, i to 2,78 KM/m³, i to iz razloga što se cijena kanalizacije naplaćuje jednako kao i cijena vode, što je jedinstven slučaj u BiH. Planirani trend daljnjeg godišnjeg poskupljenja vode i kanalizacije u Bijeljini zaustavljen je u 2012. godini, iako je ranijim ugovorom o izgradnji kanalizacione mreže definirano godišnje povećanje cijene vode i kanalizacije od 9% plus godišnja inflacija. Međutim, već u 2013. došlo je do novog poskupljenja vode, a mirovanje cijene vode u 2012. godini povezuje se sa činjenicom da su te godine bili lokalni izbori i da je aktualna vlast zaustavila poskupljenje vode u formi predizbornog trika.

Od promatranih općina, najjeftinije centralno grijanje plaćaju građani Tuzle, 1,68 KM/m² tijekom šestomjesečne grijne sezone, dok je u Banja Luci i Travniku ta cijena 2 puta veća. Najvišu cijenu centralnog grijanja plaćaju građani Foče, 4,13 KM/ m², ali se radi o sustavu sa izuzetno malim brojem korisnika, dok se većina grada grije sopstvenim sustavima i pećima.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivnu kvalitetu života, maksimalno je mogao odnijeti 8 bodova. Rang lista promatranih općina prema ovom setu indikatora data je u tabeli.

SPISAK PORETKA OPĆINA/GRADOVA PREMA OBJEKTIVNOJ KVALITETI ŽIVOTA

Ukupno gledajući, prema svih osam setova indikatora objektivne kvalitete života, najveći indeks kvalitete života dobijen je za općinu Široki Brijeg, i iznosi 57,049, od mogućih 80,00. Najniži indeks kvalitete života dobijen je za općinu Bihać, i iznosi 41,364. U poređenju sa ranijim istraživanjem prije godinu dana, prve 3 lokalne zajednice (Široki Brijeg, Banja Luka i Novo Sarajevo) zadržale su čelne pozicije, ali je generalno prisutan trend pada vrijednosti indeksa kvalitete života u odnosu na proteklu godinu. Tako su npr. neke općine popravile poziciju na spisku poretka, ali im je vrijednost indeksa kvalitete života manja nego što je bila godinu dana ranije. Pregled indeksa za sve promatrane općine, sa uporednim prikazom u odnosu na 2012. godinu, dat je u tabeli koja slijedi.

Rang	Općina/Grad	Indeks 2013.	Indeks (rang) 2012.
1.	Š. Brijeg	57,049	57,889 (1)
2.	Banja Luka	55,675	57,516 (2)
3.	N. Sarajevo	51,937	56,084 (3)
4.	Trebinje	50,486	47,852 (10)
5.	Livno	48,673	47,35 (11)
6.	Tuzla	47,172	48,777 (9)
7.	Pale	46,225	47,333 (12)
8.	Bijeljina	45,856	49,311 (8)
9.	Mostar	45,647	53,65 (4)
10.	Travnik	45,279	49,369 (7)
11.	Doboj	43,703	44,468 (13)
12.	Zenica	43,469	53,122 (5)
13.	Foča	42,149	41,369 (14)
14.	Bihać	41,364	50,505 (6)

2. Poređenje među promatranim općinama i gradovima po indikatorima subjektivne kvalitete života

Općina/Grad	Ocjena
Široki Brijeg	8,53
Livno	6,94
Doboj	6,93
Banja Luka	6,93
Novo Sarajevo	6,9
Travnik	6,89
Bijeljina	6,86
Pale	6,74
Foča	6,68
Trebinje	6,6
Zenica	6,42
Tuzla	6,25
Bihać	6,12
Mostar	5,42
Općina/Grad	Ocjena

U izračunavanje subjektivne kvalitete života, korištena su 3 seta indikatora: generalno zadovoljstvo životom, komponente zadovoljstva (obrazovanje, posao, sadašnji životni standard, smještaj, obiteljski život, zdravlje, društveni život), i osobna sreća.

Na pitanje "Sve u svemu, koliko ste na skali od 1 do 10 zadovoljni svojim životom ovih dana?", najveću prosječnu ocjenu dali su ispitanici na području općina Novo Sarajevo (7,64) i Široki Brijeg (7,44), a najnižu Foča (5,54) i Trebinje (6,11). Ostale prosječne ocjene zadovoljstvom životom po općinama date su u tabeli.

Pregled prosječnih ocjena po pojedinačnim komponentama zadovoljstva dat je u tabeli koja slijedi:

Koliko ste zadovoljni sa Vašim:								
Općina/Grad	Obrazovanjem	Sadašnjim poslom	Sadašnjim životnim standardom	Smještajem	Obiteljskim životom	Zdravljem	Društvenim životom	Prosječni komponenti zadovoljstva
Š. Brijeg	8,06	7,84	6,15	8,83	9,4	8,33	8,17	8,11143
N. Sarajevo	7,68	7,35	6,25	7,72	8,49	7,3	6,93	7,38857
Banja Luka	7,27	7,2	5,92	7,42	7,88	7,46	7,52	7,23857
Livno	7,49	6,95	6,46	7,44	7,84	7,2	7,13	7,21571
Doboj	7,35	6,91	6,3	7,3	8,01	7,52	6,86	7,17857
Pale	7,45	6,29	5,94	6,91	8,23	7,7	6,7	7,03143

Tuzla	7,22	7	5,73	7,09	7,74	6,92	6,61	6,90143
Mostar	6,77	6,79	4,87	6,07	7,76	7,85	6,41	6,64571
Bijeljina	6,12	6,54	5,5	6,64	7,13	6,88	6,93	6,53429
Travnik	5,78	7,23	5,21	6,45	7,06	6,31	7,19	6,46143
Foča	7,12	6,73	4,45	6,37	7,16	6,4	6,68	6,41571
Bihać	6,07	7,77	5,77	6,27	6,65	5,83	5,8	6,30857
Zenica	5,59	7,07	4,68	5,67	7,09	5,87	6,63	6,08571
Trebinje	4,95	4,89	6,05	6,28	6,17	6,51	6,57	5,91714

Indeks osobne sreće

Općina/Grad	Indeks lične sreće (max. 10)
1. Š. Brijeg	8,75
2. Livno	7,76
3. N. Sarajevo	7,63
4. Doboj	7,49
5. Banja Luka	7,29
6. Bijeljina	7,04
7. Pale	6,98
8. Foča	6,86
9. Trebinje	6,79
10. Tuzla	6,68
11. Bihać	6,14
12. Travnik	5,89
13. Zenica	5,8
14. Mostar	5,53

Na pitanje "Označite na skali od 1 do 10 koliko ste sretni? Pri čemu 1 znači veoma nesretan, a 10 veoma sretan", najbolja prosječna ocjena osobne sreće data je na području općina Široki Brijeg, a najslabija na području Mostara (5,53), Zenice (5,8) i Travnika (5,89). Ostale prosječne ocjene osobne sreće date su u tabeli.

SPISAK PORETKA OPĆINA I GRADOVA PREMA SUBJEKTIVNOJ KVALITETI ŽIVOTA

Ukupno gledajući, prema svim indikatorima subjektivne kvalitete života, najveći indeks kvalitete života dobijen je za općinu Široki Brijeg i iznosi 25,41 od mogućih 30,00. Najniži indeks kvalitete života dobijen je za Mostar, i iznosi 17,46. Pregled indeksa za ostale promatrane općine dat je u tabeli.

Općina/Grad	Indeks subj. kv. života (max 30)
1. Š. Brijeg	25,41129
2. Livno	21,80614
3. N Sarajevo	21,79671
4. Doboј	21,51771
5. Banja Luka	21,39171
6. Pale	20,69829
7. Bijeljina	20,44886
8. Foča	19,96414
9. Tuzla	19,72329
10. Travnik	19,38429
11. Trebinje	19,35643
12. Bihać	18,54771
13. Zenica	18,40114
14. Mostar	17,46214

IV ZAKLJUČAK

Kada je riječ o ekonomskim prilikama u Gradu Mostaru, iste nisu ni najmanje povoljne, te je vidljivo pogoršanje u ovoj oblasti u odnosu na 2011.godinu. Naime, prosječna neto plaća od 960 KM je za oko 4% manja nego u prethodnoj godini. Osjetna je i iznimno teška socijalna situacija u gradu na Neretvi. Naime, oko 14% stanovništva je nezaposleno, a nezaposlenost je osobito prisutna kod mladih osoba, koje iz tog razloga, ali i povećanih troškova života, do zasnivanja vlastite obitelji, najčešće ostaju živjeti sa roditeljima. Zbog sve težeg ekonomskog stanja u državi, osjetno je i povećanje siromaštva u gradu na Neretvi što se ogleda u povećanju broja korisnika javne i pučke kuhinje za 30% u posljednjih nekoliko godina. Zabrinjavajući je podatak da čak 83% anketiranih građana sa teškoćama sastavlja kraj sa krajem iz mjeseca u mjesec, te su isti također nezadovoljni i vlastitim životnim standardom. Anketirani građani Mostara su, pored Pala i Foče, imali najveću učestalost dugovanja za plaćanje režijskih računa. Ukoliko promatramo sve parametre vezano za ekonomsku situaciju, Grad Mostar je po indeksu kvalitete života u ovoj oblasti „pao“ za dva mjesta na ljestvici, te je zauzeo 4. mjesto od 14 promatranih općina/gradova. Ista situacija je kada je riječ o obrazovanju, zaposlenju i vještinama – i u ovoj oblasti se Mostar smjestio na 4. mjesto po indeksu kvalitete života.

Prema rezultatima istraživanja, najpovoljniji omjer broja stanovnika na jednog liječnika u primarnoj zdravstvenoj zaštiti je upravo u Mostaru, gdje na oko 550 stanovnika dolazi 1 liječnik, što predstavlja poboljšanje u odnosu na istraživanje provedeno godinu dana ranije.

Indeks kvalitete života u Gradu Mostaru je, baš kao i u 2011.godini, najlošiji kada je riječ o životnoj sredini, infrastrukturi, te uočenom kvalitetu života. Naime, mostarci su ponovno najnezadovoljniji stanjem putne infrastrukture, ogromne probleme im također zadaje buka, zagađenje zraka, te osobito veliki broj divljih deponija. Upravo zbog ovih žalbi, Mostar se, kada je riječ o indeksu kvalitete u oblasti „životna sredina“, smjestio na samo dno od svih 14 promatranih općina/gradova. Gotovo udvostručen broj teških krađa u odnosu na proteklu godinu vjerojatno je utjecao i na pogoršanje stanja kada je riječ o osobnom doživljaju sigurnosti anketiranih građana, te se tako preko 85% ispitanika osjeća veoma nesigurno u noćnoj šetnji Mostarom, a razina povjerenja u druge ljude je također najmanja u Mostaru.

Da brojna administracija ne podrazumijeva i bolju kvalitetu usluga, vidljivo je i na primjeru Mostara, koji se, iza Trebinja i Foče, ubraja u lokalne zajednice sa najvećim brojem uposlenih u lokalnoj administraciji u odnosu na broj stanovnika (omjer 1:189, a u EU je taj omjer 1:1.000-1.500). Naime, kada je riječ o kvaliteti usluga koje pruža lokalna uprava, anketirani građani, baš kao i u 2011.godini, uglavnom nisu zadovoljni sa istima. Anketirani građani također smatraju da je kvalitet komunikacije lokalne uprave sa građanima putem javnih medija loš, a osobito negativno su se izjasnili o komunikaciji lokalne uprave putem javnih sastanaka, tribina i slično. Anketirani građani smatraju da su tri najprioritetnija pitanja kojima bi se lokalna uprava u budućnosti trebala baviti: projekti poticaja zapošljavanju, socijalna zaštita, te zdravstvena zaštita.

Izdavanja za projekte i aktivnosti iz oblasti rekreacije, kulture i religije su gotovo dvostruko smanjena u odnosu na prethodnu godinu, te je ovime još jednom potvrđena opće poznata teza da se u doba krize najveći rezovi dešavaju upravo kod djelatnosti iz oblasti športa i kulture, a to su ujedno bila i pitanja, koja su se i ranije često postavljala na sjednicama Gradskog vijeća Grada Mostara.

Koliko su u stvari aktualna ekonomska, ali i društveno-politička zbivanja u Gradu Mostaru utjecala na generalno raspoloženje anketiranih građana, govori nam i podatak da se Grad Mostar smjestio na posljednje mjesto po zadovoljstvu životom, kao i po osobnom osjećaju „sreće“ u 14 promatranih općina/gradova.

Analizirajući sve stavke vezane za objektivnu kvalitetu života u Gradu Mostaru za 2012.godinu, te poredeći istu sa 2011.godinom, dolazimo do podatka da je ukupan indeks objektivne kvalitete života u ovoj općini znatno opao, i to preciznije za 8,003 bodova u odnosu na prethodnu godinu, te se sa 45,647 bodova (od maksimalnih 80), Mostar u 2012.godini smjestio na 9. mjesto po objektivnoj kvaliteti života od 14 promatranih općina/gradova.

Kada je riječ o subjektivnoj kvaliteti života, onako kako ga doživljavaju anketirani građani, u 2012.godini također je došlo do pada indeksa subjektivne kvalitete života za 4,3219 bodova, te isti sada iznosi 17.4621 boda (od maksimalnih 30). Time su se anketirani građani Grada Mostara po subjektivnom doživljaju njihove vlastite kvalitete života smjestili na posljednje mjesto od svih 14. promatranih općina/gradova.

Propali pokušaji političkih struktura da postignu dogovor vezano za izmjene Izbornog zakona BiH u onom dijelu koji se odnosi na Mostar, te potrebne izmjene (nametnutog) mostarskog Statuta, dovele su do toga da lokalni izbori u 2012.godini u Gradu Mostaru nisu održani, što je za posljedicu imalo blokadu rada Gradskog vijeća, te probleme oko usvajanja Proračuna za 2013.godinu, kao i brojne druge probleme. Sve skupa je dovelo do rastućeg nezadovoljstva svih proračunskih korisnika, koji su, nezadovoljni aktualnom situacijom i bojazni da bi se ponovno mogla ponoviti 2009. godina kada je zbog neusvajanja Proračuna dobar dio proračunskih korisnika doveden do finansijskog sloma, najavili održavanje generalnog štrajka svih institucija, koje se financiraju iz gradskog proračuna. Ono što se zasada jedino sa sigurnošću može reći je da, zbog nadasve neodgovornog ponašanja mostarskih političara i vladajućih struktura generalno, u cijeloj ovoj situaciji, pored proračunskih korisnika, ispaštaju i svi drugi građani, koji su ponovno postali žrtve političkog „prepucavanja“ i uskostranačkih interesa, a na rješavanje nekih svojih životnih pitanja i poboljšanja kvalitete življenja u Gradu Mostaru, morat će pričekati sve dok se ne postigne politički dogovor, kojeg, kako stvari sada stoje, ne možemo očekivati u dogledno vrijeme.

ANEKS I – izračunavanje vrijednosti setova indikatora za Grad Mostar

1. EKONOMSKO STANJE

Indikator	Parametri	Rang/ maksimalna vrijednost	Prosječna vrijednost	Stvarno stanje
Razina prihoda				

Indikator stanovanja i lokalnog okruženja			9,6* x/30		6,369
--	--	--	--------------	--	--------------

3. ZAPOSLENJE, OBRAZOVANJE I VJEŠTINE

Indikator	Parametri	Rang/ maksimalna vrijednost		Prosječna vrijednost	Stvarno stanje
Zaposlenost	Odnos br. zaposlenih i br. stanovnika	0,4	16	8	12,8
Izdvajanje iz proračuna za obrazovanje		0,35	14	5,46	7,644
Uočena sigurnost posla	Vjerovatnoća da se ostane bez posla	0,15	6	6,086	3,6516
Obrazovanje i vještine	Korištenje interneta	0,05	2	5,811	1,1622
	Obrazovanje ili treninzi (tečajevi)	0,05	2	3,02	0,604
Indikator zaposlenja, obrazovanja i vještina			12,0* x/40		7,759

4. STRUKTURA DOMAĆINSTVA I ODNOSI U OBITELJI

Indikator	Parametri	Rang/ maksimalna vrijednost		Prosječna vrijednost	Stvarno stanje
Prirodni priraštaj stanovništva		0,5	10	7,27	7,27
Zadovoljstvo obiteljskim životom		0,5	10	7,76	7,76
Indikator strukture domaćinstva i odnosa u obitelji			12,8* x/20		9,619

5. ZDRAVLJE I ZDRAVSTVO

Indikator	Parametri	Rang/ maksimalna vrijednost		Prosječna vrijednost	Stvarno stanje
Kvalitet zdravstvenih usluga	Kašnjenje u dobijanju pomoći	0,6	24	5,89	14,136
	Čekanje na uslugu liječnika tijekom dana				
Pristupnost zdravstvenim ustanovama	Udaljenost od ambulate, bolnice, medicinskog centra				
	Troškovi da se dođe kod liječnika				
Broj liječnika primarnoj zdravstvenoj zaštiti	U odnosu na broj stanovnika	0,1	4	10	4
Izdvajanje iz proračuna za zdravstvo		0,3	12	2,29	2,748
Indikator zdravlja i zdravstva			13,6* x/40		7,101

6. INFRASTRUKTURA

Indikator	Parametri	Rang/ maksimalna vrijednost		Prosječna vrijednost	Stvarno stanje
Zadovoljstvo postojećom infrastrukturom	Električna mreža				
	Vodoopskrbni sustav				
	Kanalizacija				

	Grijanje	1	10	5,402	5,402
	Školski objekti				
	Zdravstveni objekti				
	Putevi i ulice				
	Internet				
Indikator infrastrukture			4,8* x/10		2,593

7. ŽIVOTNA SREDINA

Indikator	Parametri	Rang/ maksimalna vrijednost		Prosječna vrijednost	Stvarno stanje
Životna sredina u lokalnom okruženju	Buka	0,35	3,5	3,667	1,28345
	Zagađenje zraka	0,35	3,5	4,279	1,49765
	Divlje deponije	0,3	3	4,485	1,3455
Indikator životne sredine			4,8* x/10		1,981

8. UOČENI KVALITET DRUŠTVA

Indikator	Parametri	Rang/ maksimalna vrijednost		Prosječna vrijednost	Stvarno stanje
Povjerenje u ljude		0,1	5	3,62	1,81
Sigurno susjedstvo		0,15	7,5	3,252	2,439
Sigurnost građana	Teške krađe	0,08	4	2,03	0,812
	Sigurnost na putevima	0,07	3,5	2,78	0,973
Komunalne usluge	Kvalitet usluga općinskih funkcija	0,1	5	3,18	1,59

	Cijena odvoza smeća	0,03	1,5	8,75	1,3125
	Cijena centralnog grijanja	0,06	3	5,5	1,65
	Cijena vode za piće	0,06	3	5,56	1,668
	Kvalitet komunikacije uprave i građ.	0,04	2	3,817	0,7634
	Broj zaposlenih u lok. admin.	0,04	2	1,39	0,278
	Izdvajanje za plaće i doprinose iz proračuna za zaposlene u lok. administraciji	0,06	3	1,98	0,594
	Visina primanja vijećnika	0,04	2	8,86	1,772
	Izdvajanje iz proračuna za rad mjesnih zajednica	0,04	2	1,36	0,272
Kultura, šport, rekreacija, turizam, NVO	Zadovoljstvo sa ponuđenim kulturnim sadržajem	0,05	2,5	1,623	0,40575
	Zadovoljstvo sa ponuđenim športskim sadržajem	0,04	2	1,911	0,3822
	Izdvajanje iz proračuna za rekreaciju, kulturu i religiju	0,04	2	4,39	0,878

Indikator uočenog kvaliteta društva			8,0* x/50		2,816
--	--	--	--------------	--	--------------

INDEKS KVALITETE ŽIVOTA

Set indikatora	Rang/Vrijednost		Indeks
Ekonomsko stanje	0,18	14,4	7,41
Stanovanje i lokalno okruženje	0,12	9,6	6,369
Zaposlenje, obrazovanje i vještine	0,15	12,0	7,759
Struktura domaćinstva i odnosi u obitelji	0,16	12,8	9,619
Zdravlje i zdravstvo	0,17	13,6	7,101
Infrastruktura	0,06	4,8	2,593
Životna sredina	0,06	4,8	1,981
Uočeni kvalitet društva	0,10	8,0	2,816
Indeks kvalitete života		80 (max)	45,647

Indeks kvalitete života za Grad Mostar je **45,647** od mogućih (idealno) 80 bodova, odnosno **57,05% od maksimalnog iznosa.**

ANEKS 2 - Uporedne tabele subjektivne i objektivne kvalitete života građana
Indeks kvalitete života u općinama/gradovima BiH (po poretku)

Općina/ Grad	Set indikatora								Indeks kvalitete života (max 80)
	Ek. stanje	Stanovanj e i lok. okruženje	Zaposlenje, obrazovanje i vještine	Struktura domaćinstva i odnosi u obitelji	Zdravlje i zdravstvo	Infrastru ktura	Životna sredina	Uočeni kvalitet društva	
1. Široki Brijeg	8,899	8,804	9,441	10,771	6,755	3,455	4,375	4,549	57,049
2. Banja Luka	10,44	6,533	8,302	11,443	9,202	2,615	3,367	3,774	55,675
3. Novo Sarajevo	9,522	6,815	7,529	9,274	8,244	3,282	3,987	3,283	51,937
4. Trebinje	4,489	6,351	7,784	7,386	12,708	3,593	3,923	4,252	50,486
5. Livno	6,239	6,889	5,079	8,774	9,474	3,572	4,486	4,16	48,673
6. Tuzla	4,97	6,717	6,965	8,966	8,534	3,145	4,093	3,781	47,172
7. Pale	3,378	6,625	5,031	8,531	9,474	3,493	4,8	4,893	46,225
8. Bijeljina	5,108	6,504	5,295	5,203	12,64	3,305	3,995	3,806	45,856
9. Mostar	7,41	6,369	7,759	9,619	7,101	2,593	1,981	2,816	45,647
10.Travnik	5,713	6,667	5,264	8,749	7,556	3,334	4,255	3,742	45,279

11. Doboj	5,291	6,624	4,348	6,093	8,697	3,874	4,392	4,384	43,703
12. Zenica	5,622	6,114	6,022	10,01	6,047	2,985	2,536	4,135	43,469
13. Foča	3,997	6,337	2,97	7,597	9,997	3,012	3,976	4,263	42,149
14. Bihać	5,204	6,365	4,55	8,275	7,771	3,007	2,967	3,224	41,364

Uporedna analiza indeksa kvalitete života

Općina/Grad		Indeks objektivne kvalitete života (max 80)	Indeks zadovoljstva vlastitim životom/subjektivni kvalitet života (max 30)	Indeks osobne sreće (izdvojeno) (max 10)
1.	Široki Brijeg	57,049	25,4113	8,75
2.	Banja Luka	55,675	21,3917	7,29
3.	Novo Sarajevo	51,937	21,7967	7,63
4.	Trebinje	50,486	19,3564	6,79

5.	Livno	48,673	21,8061	7,76
6.	Tuzla	47,172	19,7233	6,68
7.	Pale	46,225	20,6983	6,98
8.	Bijeljina	45,856	20,4489	7,04
9.	Mostar	45,647	17,4621	5,53
10.	Travnik	45,279	19,3843	5,89
11.	Doboj	43,703	21,5177	7,49
12.	Zenica	43,469	18,4011	5,8

13.	Foča	42,149	19,9641	6,86
14.	Bihać	41,364	18,5477	6,14

ANEKS 3 – tabelarni pregled nekih od vrijednosti korištenih za mjerenje kvalitete života**Tabela 1**

OPĆINA/ GRAD	PRORAČUN 2012.	% ZDRA- VSTVO	% OBRAZO- VANJE	% KULTURA, REKREACIJA RELIGIJA	% PLAĆE LA	% RAD MZ	NAKN- ADE SO/OV (KM)
Banja Luka	177.476.000	0,7	8,14	4	13,2	0	850
Bihać	27.046.152	0,02	0,43	3,97	28,53	0,32	500
Bijeljina	54.871.687	1,5	4,7	15,2	22,9	0,33	700
Doboj	47.323.807	0,52	2,7	8,61	12,7	0,001	790
Foča	10.800.000	0,36	2,18	6,87	20,02	0	350
Livno	13.056.000	0,08	13,3	7,81	20,83	0,31	220
Mostar	54.632.584	0,25	9,6	6,7	26,8	0,04	300
N. Sarajevo	25.282.587	0	2,08	1,56	18,35	0	400
Pale	10.406.652	0,23	0,48	3,61	18,02	0	450
Š. Brijeg	8.950.964	0	18,91	7,1	24,56	0,94	350
Travnik	12.595.000	0,4	1,4	6,5	21,7	0,5	450
Trebinje	21.463.222	1,74	10,8	10,53	19,09	0,11	500
Tuzla	49.869.081	0,02	5,3	5,4	22,8	1	770
Zenica	33.518.475	0,4	5	12,00	21	0,2	600

Tabela 2

OPĆINA/ GRAD	BROJ STANOVNIKA	BROJ STANOVNIKA NA 1 ZAPOSLENU OSOBU	BR. STANOVNIKA NA 1 LJEKARA U PRIM. ZDR. ZAŠTITI	BROJ STANOVNIKA NA 1 ZAPOSLENOG U OAS
Banja Luka	227.603	3,8	956	669
Bihać	61.564	5,2	1338	219
Bijeljina	109.167	5,5	1010	351
Doboj	77.672	6,2	1.214	289
Foča	24.293	7,1	971	172
Livno	31.727	7,6	1269	338
Mostar	111.833	4,0	551	189
N. Sarajevo	73.584	3,0	799	364
Pale	26.182	5,1	1090	308
Široki Brijeg	26.359	4,1	775	307
Travnik	54.567	5,0	1.091	505
Trebinje	30.764	4,1	733	167
Tuzla	131.778	4,1	662	268
Zenica	127.296	5,0	1.298	401

Tabela 3

OPĆINA/ GRAD	BR. STANOVNIKA	BDP PO GLAVI STANOVNIKA	PROSJEČNA NETO PLAĆA	% NEZAPOSLENI H U ODNOSU NA BR. ST.
Banja Luka	227.603	10.963	954	8
Bihać	61.564	6.743	887	16,3
Bijeljina	109.167	6.552	796	13
Doboj	77.672	5.844	822	15,1
Foča	24.293	5.600	907	12,7
Livno	31.727	6.021	873	12,2
Mostar	111.833	10.203	960	14
N. Sarajevo	73.584	18.827	1 038	12,4
Pale	26.182	7.208	837	13,5
Š. Brijeg	26.359	7.276	738	14,4
Travnik	54.567	6.115	694	14,7
Trebinje	30.764	9.192	837	12,7
Tuzla	131.778	8.714	839	15
Zenica	127.296	7.021	795	17,3

Tabela 4

OPĆINA/ GRAD	CIJENA VODE (KM/m ³)	CIJENA ODVOZA SMEĆA KM/m ²	CIJENA GRIJANJA (KM/m ² /6 mj.)
Banja Luka	0,88	0,12	3,30
Bihać	1,1	0,11	nema cg
Bijeljina	1,39	0,11	2,75
Doboj	0,90	0,12	1,95
Foča	0,69	0,10	4,13
Livno	1,15	0,12	0,0982 ²⁶
Mostar	0,92	0,11	nema cg
N. Sarajevo	1,22	0,11	2,78
Pale	0,7	0,14	2,70
Š. Brijeg	1,11	0,13	nema cg
Travnik	0,94	0,10	3,36
Trebinje	0,85	0,13	nema cg
Tuzla	1,24	0,10	1,68
Zenica	0,47	0,10	2,80

²⁶ U Livnu se cijena grijanja iskazuje mjerenjem utroška toplotne energije (0,0982 KM/kWht)

Tabela 5

OPĆINA/ GRAD	BR STANOVNIKA	PRIRODNI PRIRAŠTA J 2008	PRIRODNI PRIRAŠTAJ 2009	PRIRODNI PRIRAŠTAJ 2010	PRIRODNI PRIRAŠTAJ 2011	PRIRODNI PRIRAŠTAJ 2012
Banja Luka	227.603	203	276	175	223	nema pod.
Bihać	61.564	-118	-234	-256	-330	-8
Bijeljina	109.167	-178	-60	-263	-337	nema pod.
Doboj	77.672	-256	-330	-191	-305	nema pod.
Foča	24.293	-75	-65	-112	-106	nema pod.
Livno	31.727	-65	-79	-41	-62	-34
Mostar	111.833	-27	-37	-19	56	53
N. Sarajevo	73.584	-92	-76	-48	52	26
Pale	26.182	-89	-69	-88	-82	nema pod.
Š. Brijeg	26.359	55	60	66	69	63
Travnik	54.567	70	54	-50	6	12
Trebinje	30.764	-37	-64	-75	-65	nema pod.
Tuzla	131.778	-74	-39	-40	-79	-9
Zenica	127.296	210	302	223	169	133

Tabela 6

OPĆINA/GRAD	BR. STANOVNIKA	BR. PROMETNIH NEZGODA U ODN. BR. STAN	BR. TEŠKIH KRAĐA
Banja Luka	227.603	1:88	1:386
Bihać	61.564	1:65	1:288
Bijeljina	109.167	1:141	1:423
Doboj	77.672	1:162	1:293
Foča	24.293	1:242	1:1056
Livno	31.727	1:97	1:474
Mostar	111.833	1:108	1:303
N. Sarajevo	73.584	1:40	1:106
Pale	26.182	1:379	1:818
Š. Brijeg	26.359	1:153	1:1882
Travnik ²⁷	54.567	1:84	1:284
Trebinje	30.764	1:111	1:1099
Tuzla	131.778	1:98	1:100
Zenica	127.296	1:68	1:151

²⁷ Podaci za 2011. godinu

Tabela 7

OPĆINA/GRAD	BR. STANOVNIKA	BR. KORISNIKA JAVNE KUHINGE	% ISPITANIKA SA ISPOD 600 KM MJESEČNIH PRIHODA
Banja Luka	227.603	990	11
Bihać	61.564	300	42
Bijeljina	109.167	235	29,2
Doboj	77.672	200 ²⁸	29,4
Foča	24.293	nema jk	28,9
Livno	31.727	nema jk	24
Mostar	111.833	464	16,4
N. Sarajevo	73.584	652	32,6
Pale	26.182	nema jk	31,3
Š. Brijeg	26.359	nema jk	6,4
Travnik	54.567	278	34,1
Trebinje	30.764	80	33,7
Tuzla	131.778	3.500	36,7
Zenica	127.296	1.726	38

²⁸ U Doboju nema javne kuhinje, ali je procjena potreba urađena od Centra za socijalni rad 200 korisnika